

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamiskorkeakoulu

YHTEISKUNTAVASTUUN VAIKUTUS YRITYKSEN
KANNATTAVUUTEEN SUOMALAISSA
PÖRSSIYHTIÖISSÄ

Yrityksen laskentatoimi
Pro Gradu -tutkielma
Syyskuu 2018
Ohjaaja: Eeva-Mari Ihantola

Aada Linninen

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Johtamiskorkeakoulu; yrityksen laskentatoimi
Tekijä:	LINNINEN, AADA
Tutkielman nimi:	Yhteiskuntavastuun vaikutus yrityksen kannattavuuteen suomalaisissa pörssiyhtiöissä
Pro gradu -tutkielma:	74 sivua, 6 liitesivua
Aika:	Syyskuu 2018
Avainsanat:	Yhteiskuntavastuu, vastuullisuus, kannattavuus, taloudellinen suorituskyky

Yrityksen yhteiskuntavastuusta on tullut yritysmaailmassa tärkeä aihe viime vuosikymmenien aikana. Yritykset ottavat päätöksenteossaan yhä aktiivisemmin huomioon yhteiskuntavastuulliset asiat. Yrityksen velvollisuuksien on esitetty ulottuvan tuloksen tuottamista laajemmalle ja yhteiskuntavastuun kasvattaessaan suosiotaan yritykset ovat alkaneet raportoida vastuullisuudestaan. Yritykset ovat tunnistanee myös yhteiskuntavastuun raportoinnin ja tiedottamisen potentiaaliset hyödyt ja ryhtyneet tiedottamaan sitoutumisestaan yhteiskuntavastuuseen. Tieteellinen kiinnostus aiheeseen on herännyt tämän seurauksena ja tutkijat ovat halunneet selvittää yhteiskuntavastuun vaikutuksen yritystoiminnan kannattavuuteen.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia yrityksen yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta ja sitä miten yrityksen yhteiskuntavastuu vaikuttaa sen taloudelliseen suorituskykyyn. Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta on tutkittu paljon ja pitkään, mutta tutkimustulokset ovat olleet ristiriitaisia ja aihe herättää edelleen kiinnostusta alan kirjallisuudessa. Tämän vuoksi tutkimuksen tarkoituksena on tutkia aihetta edelleen sekä tutkia ilmiötä erityisesti Suomessa ja suomalaisissa pörssiyhtiöissä.

Tutkielman teoreettisessa osuudessa käsitellään yhteiskuntavastuun tutkimukseen liittyviä keskeisiä ongelmia ja aiheita, kuten yhteiskuntavastuun käsitettä, mittaamista ja raportointia sekä sidosryhmäteoriaa. Teoreettisen osuuden lähdeaineisto koostuu pääasiassa tieteellisistä julkaisuista.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin regressioanalyysiä. Tutkimusaineisto koostui suomalaisten pörssiyhtyritysten tilinpäätöstiedoista ja niistä lasketuista taloudellisen kannattavuuden tunnusluvuista sekä CSRHub-tietokannasta kerätyistä vastuullisuusindekseistä. Aineisto kerättiin vuosilta 2013–2017.

Ympäristövastuulla on vähäinen negatiivinen vaikutus vaihteluihin yrityksen oman pääoman tuottoasteessa. Muilla yhteiskuntavastuun osa-alueilla ei havaittu yhteyttä kannattavuuteen. Kun regressiomalleissa huomioitiin toimialan vaikutus, myös yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin ja yhteisövastuun havaittiin vaikuttavan kannattavuuteen negatiivisesti. Pidemmällä aikavälillä yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välillä ei löydetty yhteyttä.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aihealueen esittely	1
1.2	Tutkimuksen tavoite, keskeiset oletukset ja rajaukset	4
1.3	Tutkimusmenetelmät	5
1.4	Tutkielman rakenne	6
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1	Yhteiskuntavastuun käsite	7
2.1.1	Määritelmän ulottuvuudet	7
2.1.2	Käsitteen synty ja kehittyminen	10
2.2	Yhteiskuntavastuun mittaaminen	14
2.2.1	Maineindeksien käyttö yhteiskuntavastuun mittaamisessa	14
2.2.2	Muita yhteiskuntavastuun mittaamisen lähestymistapoja	18
2.2.3	Yhteiskuntavastuun mittaamisen haasteet	19
2.3	Yhteiskuntavastuun raportointi	20
2.4	Sidosryhmäteoria	24
2.4.1	Sidosryhmien ominaisuudet	24
2.4.2	Sidosryhmien merkitys ja sidosryhmäjohtaminen	26
2.5	Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välinen suhde	28
2.5.1	Yhteiskuntavastuun tutkimuksen taustaa	28
2.5.2	Aiempiä tutkimustuloksia aihealueesta	29
2.5.3	Aiemman tutkimuskirjallisuuden arviointi ja tutkimushypoteesi	33
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	36
3.1	Lähestymistapa ja tutkimusmenetelmä	36
3.1.1	Kvantitatiivinen tutkimus	36
3.1.2	Regressioanalyysi	37
3.2	Aineiston keruu ja muuttujat	39
4	TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET	44
4.1	Aineiston käsittely ja kuvaus	44
4.2	Keskeiset tulokset	49
4.2.1	Yhteiskuntavastuun vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen	49

4.2.2 Yhteiskuntavastuun vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen.....	53
4.2.3 Toimialan vaikutus yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliseen suhteeseen.....	57
4.2.4 Yhteiskuntavastuun vaikutus yrityksen kannattavuuteen pidemmällä aikavälillä	61
4.2.5 Yhteenveto	67
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	68
5.1 Yhteenveto tutkimuksesta ja tuloksista.....	68
5.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	71
5.3 Mahdolliset jatkotutkimuskysymykset	74
LÄHDELUETTELO.....	75
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimusaineiston yritykset	81
Liite 2. Regressiomallien 1a–10a tulokset	82
Liite 3. Regressiomallien 11a–20a tulokset	83
Liite 4. Regressiomallien 21a–30a tulokset	84
Liite 5. Regressiomallien 31a–40a tulokset	85
Liite 6. Regressiomallien 41a–50a tulokset	86

KUVIOT

Kuvio 1. Elkingtonin (1994) kolmoistilinpäätös –käsitteeseen perustuva jaottelu yhteiskuntavastuusta	8
Kuvio 2. Käsitteellinen malli	40
Kuvio 3. CSRHubin yhteiskuntavastuun indikaattorit (About CSRHub)	41

TAULUKOT

Taulukko 1. Yrityksen yhteiskuntavastuun indeksit (Montiel & Delgado-Ceballos 2014, 16–17)	16
Taulukko 2. Toimialaluokitukset	46
Taulukko 3. Havaintomatriisi	47
Taulukko 4. Korrelaatiomatriisi	48
Taulukko 5. Regressiomallien 1–5 tulokset	50
Taulukko 6. Tutkimuksessa käytetyt merkitsevyystasot	50
Taulukko 7. Regressiomallien 6–10 tulokset.....	52
Taulukko 8. Regressiomallien 11–15 tulokset	54
Taulukko 9. Regressiomallien 16–20 tulokset	56
Taulukko 10. Regressiomallien 21–30 tulokset	59
Taulukko 11. Havaintomatriisi 2	62
Taulukko 12. Korrelaatiomatriisi 2	62
Taulukko 13. Regressiomallien 31–40 tulokset	64
Taulukko 14. Regressiomallien 41–50 tulokset	66

1 JOHDANTO

1.1 Aihealueen esittely

Viime vuosikymmeninä yrityksen yhteiskuntavastuusta on tullut tärkeä aihe yritysmaailmassa. On esitetty, että yritysten velvollisuudet yhteiskunnalle ovat paljon laajemmat kuin ainoastaan tuloksen tuottaminen. Yhteiskuntavastuullisuuden yleistyessä ja kasvattaessa suosiotaan yritykset ovat ryhtyneet raportoimaan eettisistä, sosiaalisista ja ympäristöllisistä toiminnoistaan ja menettelytavoistaan. Lisäksi sidosryhmien odotusten ja vaatimusten merkitys yhteiskuntavastuullisuuden motiivina on kasvattanut merkitystään. (Ahamed, Almsafir & Al-Smadi 2014, 126.)

Lähiaikoina liiketoiminta on kehittynyt yhä aktiivisempaan suuntaan koskien yritysten yhteiskuntavastuullista päätöksentekoa, sen edistämistä ja suosimista. Yritykset ovat yhdistäneet sosiaalisia, ympäristöllisiä ja hallinnollisia tekijöitä liiketoimintamalleihinsa. Suhdetoiminnan ja tiedottamisen potentiaalisten hyötyjen tunnistaminen on johtanut siihen, että yritykset ovat ryhtyneet korostamaan sitoutumistaan yhteiskuntavastuuseen ja laatimaan virallisia raportteja tästä sitoutumisesta. Tämän seurauksena yhteiskuntavastuun taustalla vaikuttaneet motiivit ja sen vaikutukset yritystoiminnan kannattavuuteen ovat herättäneet tieteellistä kiinnostusta. (Callan & Thomas 2009, 61–62.)

Teoreettisen näkökulman lisäksi yritykset ovat yhä aktiivisemmin toteuttaneet yhteiskuntavastuuta käytännössä. Yksi syy tähän on niiden ympäristötietoisten kuluttajien kasvava määrä, jotka vaativat kestäviä ja ympäristöystävällisiä tuotteita ja palveluita. (Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi & Saeidi 2015, 342.) Kilpailuedun tavoittelu on ensisijaisen tärkeää yrityksille, jotka toimivat kompleksisessa ja globaalissa ympäristössä, jotta ne voivat varmistaa, että niillä on tarpeeksi kapasiteettia tuottaa arvoa pitkällä aikavälillä. Tällä hetkellä uskotaan, että etulyöntiasema markkinoilla on yhteydessä yhteiskuntavastuullisen käyttäytymisen omaksumisen kanssa. Kiinnostus näitä kysymyksiä kohtaan on johtanut yhteiskuntavastuumittareiden yhdistämiseen rahoitusmarkkinoihin. (López, Garcia ja Rodriguez 2007, 285.)

Yritysten asema yhteiskuntavastuun toteuttamisessa on merkittävä. Ne ovat tärkeässä roolissa, kun etsitään ratkaisuja ympäristö- ja sosiaalsiin ongelmiin yhteiskunnassa. Yhteiskuntavastuun huomioiminen liiketoiminnassa voi parantaa yrityksen kilpailukykyä, kehittää riskienhallintaa ja tarjota uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Lainsäädäntöä sekä lakien ja normien noudattamista voidaan pitää perustana ja lähtökohtana yhteiskuntavastuulle. Vastuullisuus ja vastuullisesti toimiminen perustuu kuitenkin pitkälti sidosryhmien, kuten kuluttajien, tavarantoimittajien, rahoittajien ja yrityksen työntekijöiden, vastuullisuusodotusten täyttämiseksi ja huomioimiselle. Yritys voi kehittää sen kilpailukykyä tunnistamalla, ennakoimalla ja reagoimalla toimintaympäristönsä muutoksiin ja muuttuviin odotuksiin vastuullisuudesta. (Kalliojärvi 2017.)

Yhteiskuntavastuun vapaaehtoisuuden lisäksi vastuullisuutta koskevat myös erilaiset säädökset ja velvoitteet. Yhteiskuntavastuu on aiheena ajankohtainen myös lainsäädännön näkökulmasta ja tulevaisuudessa sitä tulee koskettamaan merkittävä määrä uusia säädöksiä ja velvoitteita, jotka huomioivat yhteiskuntavastuun kaikki ulottuvuudet. Muutokset tulevat koskemaan erityisesti EU-maita. EU:n uusi direktiivi 2014/95/EU velvoittaa suuryrityksiä sisällyttämään tilinpäätökseensä muita kuin taloudellisia tietoja koskevan selvityksen, joka sisältää tietoja esimerkiksi ympäristö- ja sosiaalisista asioista, ihmisoikeuksista ja niiden kunnioittamisesta. Direktiivi tuli voimaan tilikautena 2017 ja velvoittaa yritykset raportoimaan yhteiskuntavastuullisuudestaan vuodesta 2018 eteenpäin tehtävissä tilinpäätöksissä. Direktiivin ohjeet ovat suuntaa antavia ja yritykset voivat itse päättää, miten ne vastuullisuudestaan haluavat raportoida. Vaikka keinot veloitteen toteuttamiseksi ovat joustavia, direktiivissä on kuitenkin annettu tietyt suuntaviivat ja edellytykset. (Saarijärvi 2017; Direktiivi 2014/95/EU.)

Nykyään yhteiskuntavastuullisuus ei kuitenkaan yritysten näkökulmasta ole vain laista seuraava pakottava velvoite tai kuluja aiheuttava erä, vaan se voidaan nähdä myös kannattavuutta lisäävänä strategiana. Yrityksen yhteiskuntavastuullisuus voi vaikuttaa yrityksen taloudelliseen suoriutskykyyn positiivisesti esimerkiksi työntekijöiden suoriutskyvyn parantumisen ja uusien innovatiivisten tuotteiden kautta. Yrityksen yhteiskuntavastuullisuus voi myös tarjota pääsyn uusille markkinoille, mikä kasvattaa tuottoja ja parantaa taloudellista suoriutskykyä. Lisäksi vaikutelma siitä, että yhtiö tekee hyvää, kasvattaa kysyntää ja sitoutumista yrityksen osakkeisiin, työpaikkoihin ja

tuotteisiin. Kyseinen vaikutelma lisää kysyntää ja sitoutumista, mikä vaikuttaa suoraan esimerkiksi osakkeiden arvoon ja epäsuorasti palkkaamiskustannuksiin, jotka laskevat työntekijöiden sitoutumisen ansiosta, sekä epäsuorasti liikevaihtoon, joka kasvaa kuluttajien lisääntyneestä todennäköisyydestä ostaa yrityksen tuotteita. (Elfenbein, Margolis & Walsh 2007, 7–8.)

Yhteiskuntavastuu voidaan nähdä organisatorisena lähteenä, joka tuottaa sisäistä tai ulkoista hyötyä tai molempia. Sisäisen hyödyn näkökulmasta investoinnit yhteiskuntavastuuseen voivat auttaa yrityksiä kehittämään uusia taitoja, lähteitä ja kyvykkyyksiä, jotka ilmenevät yrityksen kulttuurissa, teknologiassa, rakenteessa ja ihmisten voimavaroissa. Yhteiskuntavastuullisuus voi auttaa rakentamaan merkittävää työntekijöiden osallistumista, organisaation laajuista koordinoitua ja eteenpäin suuntaavaa johtamistapaa. Kyseiset kyvykkyudet voivat johtaa tehokkaampaan voimavarojen hyödyntämiseen. (Orlitzky, Schmdt & Rynes 2003, 407.)

Sisäisen hyödyn lisäksi yhteiskuntavastuulla voi olla ulkoisia vaikutuksia organisaation maineeseen. Maine -näkökulman mukaan organisaation kommunikointi ulkoisten osapuolten kanssa sen yhteiskuntavastuusta voi auttaa yritystä rakentamaan ja välittämään positiivista kuvaa sen sidosryhmille, kuten asiakkaille, sijoittajille ja tavarantoimittajille. Yhteiskuntavastuullisuus voi parantaa yrityksen suhteita sijoittajien kanssa ja helpottaa näin ollen pääoman saamista. Vastuullisesti toimiminen voi lisäksi vetää puoleensa parempia työntekijöitä tai lisätä nykyisten työntekijöiden työmotivaatiota ja siten parantaa taloudellista lopputulosta. (Orlitzky, Schmdt & Rynes 2003, 407.)

Yhteiskunta- ja yritysvastuu ovat ajankohtaisia aiheita ja saamassa yhä enemmän huomiota yritysmaailmassa, minkä vuoksi aihealueen tutkiminen on tärkeää ja tarkoituksenmukaista. Vaikka yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta on tutkittu paljon, tulokset ovat olleet ristiriitaisia ja epätarkkoja, minkä takia aihealueen tutkiminen on edelleen relevanttia (Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi & Saeidi 2015, 341). Elfenbein, Margolis ja Walsh (2007, 4–5) mukaan positiivinen yhteys sosiaalisen ja taloudellisen suorituskyvyn välillä rohkaisisi yrityksiä toimimaan tunnollisesti ja tavoittelemaan yhteiskunnallista hyvää myös silloin, kun vastuullisesti toimiminen aiheuttaisi ylimääräisiä kustannuksia.

1.2 Tutkimuksen tavoite, keskeiset oletukset ja rajaukset

Tutkielman tavoitteena on tutkia yrityksen yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta, ts. miten yrityksen yhteiskuntavastuu vaikuttaa sen taloudelliseen suorituskyykyyn. Tutkielmassa analysoidaan, onko yrityksen yhteiskunnallisella ja taloudellisella suorituskyyvällä yhteyttä keskenään vai onko yhteiskuntavastuu kannattavuuteen vaikuttamaton osa-alue. Tutkimuksessa yhteiskuntavastuuta pidetään riippumattomana muuttujana ja kannattavuutta riippuvana muuttujana. Yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen tutkitaan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

Ennustaako yhteiskuntavastuu taloudellista suorituskyykyä?

Minkä merkinen yhteys on, jos muuttujien välillä havaitaan suhde?

Kiista yhteiskunnallisen ja taloudellisen suorituskyyvyn suhteesta sisältää kaksi erilaista empiiristä kysymystä. Ensimmäinen kysymyksistä on suhteen suunta: ovatko yhteiskunnallinen ja taloudellinen suorituskyyky positiivisesti vai negatiivisesti yhteydessä toisiinsa vai eivät yhteydessä ollenkaan? Toinen kysymyksistä liittyy suhteen kausaalisuuteen: vaikuttaako yhteiskuntavastuullisuus taloudelliseen suorituskyykyyn vai päinvastoin? (Prestonin & O'bannonin 1997, 420.) Tässä tutkimuksessa aihe rajataan tarkastelemaan ainoastaan kausaalisuuden toista puolta eli yhteiskuntavastuullisuuden mahdollista vaikutusta yrityksen taloudelliseen suorituskyykyyn.

Tutkimus on rajattu tarkastelemaan yhteiskuntavastuullisuutta ja yrityksen taloudellista suorituskyykyä suomalaisissa pörssiyhtiöissä. Tarkastelu on rajattu pörssiyhtiöihin johtuen niiden raportointivelvollisuudesta. Lisäksi tutkielma on rajattu tarkastelemaan taloudellista suorituskyykyä kirjanpitooperusteisen suorituskyyvyn perusteella, ja tutkimuksen ulkopuolelle rajataan markkinaperusteinen suorituskyyky sekä muu yrityksen taloudellinen suorituskyyky.

Yrityksen yhteiskuntavastuun aiemmat tutkimustulokset ovat olleet ristiriitaisia ja yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyyvyn välillä on havaittu sekä positiivista,

negatiivista että neutraalia suhdetta (Simpson ja Kohers 2002, 101–102; Wang, Dou & Jia 2016, 1084). Tämän vuoksi tutkimuksen tarkoituksena on tutkia aihetta edelleen sekä tutkia ilmiötä erityisesti Suomessa ja suomalaisissa pörssiyhtiöissä.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkielma sisältää teoreettisen ja empiirisen osuuden. Teoreettisessa osuudessa käsitellään yhteiskuntavastuuta ja yrityksen kannattavuutta perustuen aiempaan kirjallisuuteen ja tutkimukseen. Tutkielman empiirinen osuus toteutetaan tilastollisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytetään regressioanalyysia. Tutkimukseen on valittu tilastollinen menetelmä, koska tutkimuksen päämääränä on kuvata ja löytää ilmiölle selityksiä. Regressioanalyysin tavoitteena on tutkia, onko muuttujien välillä syy-seuraussuhdetta, minkä vuoksi kyseinen menetelmä sopii tähän tutkimukseen. (Holopainen & Pulkkinen 2012, 261.)

Yhteiskuntavastuun muuttujina tutkimuksessa käytetään vastuullisuuden indeksejä ja taloudellisen suorituskyvyn muuttujina käytetään tilinpäätöksistä laskettuja taloudellisen kannattavuuden tunnuslukuja. Yhteiskuntavastuun muuttujia käsitellään tutkimuksessa selittävinä muuttujina ja kannattavuuden tunnuslukuja selitettävinä muuttujina. Kontrollimuuttujina tutkimuksessa käytetään yrityksen kokoa (liikevaihto), riskiä (velan määrää suhteessa taseen loppusummaan) ja toimialaa.

Tutkimusaineistona käytetään suomalaisten pörssiyhtiöiden tilinpäätöstietoja ja niistä laskettuja taloudellisen kannattavuuden tunnuslukuja. Kannattavuuden tunnuslukuina tutkimuksessa käytetään koko pääoman tuottoastetta (ROA) ja oman pääoman tuottoastetta (ROE). Yhteiskuntavastuullisuustiedot kerätään CSRHub-tietokannasta ja aineistona käytetään tietokannasta saatavia vastuullisuusindeksejä. Yhteiskuntavastuun muuttujat koostuvat neljästä kategoriasta; yhteisö, työntekijät, ympäristö ja hyvä hallintotapa.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielman rakenne muodostuu viidestä pääluvusta ja niiden alaluvuista. Tutkielmassa on sekä teoreettinen että empiirinen osuus. Toinen luku muodostuu tutkielman teoreettisesta viitekehyksestä, jossa käydään läpi yrityksen yhteiskuntavastuun käsite ja sen kehittyminen, yhteiskuntavastuun mittaaminen ja siihen liittyviä haasteita sekä yhteiskuntavastuun raportointi. Luvussa käydään läpi myös sidosryhmäteoriaa ja sen merkitystä yrityksen yhteiskuntavastuun kannalta sekä aiempia tutkimustuloksia aiheesta ja niiden arviointia. Luvun lopussa esitetään myös tutkimushypoteesi.

Tutkielman empiirinen osuus käsittää luvut 3–5. Kolmas luku käsittelee muun muassa valitun tutkimusmetodin, tutkimusaineiston sekä valitut muuttujat. Tutkielman neljäs luku käsittää tutkimuksen keskeiset tulokset ja niiden analysoinnin pohjautuen aiempaan kirjallisuuteen. Työ loppuu yhteenvetoon ja johtopäätöksiin, jossa vastataan tutkimuskysymyksiin ja esitellään mahdolliset jatkotutkimuskysymykset. Luvussa käsitellään myös tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Yhteiskuntavastuun käsite

2.1.1 Määritelmän ulottuvuudet

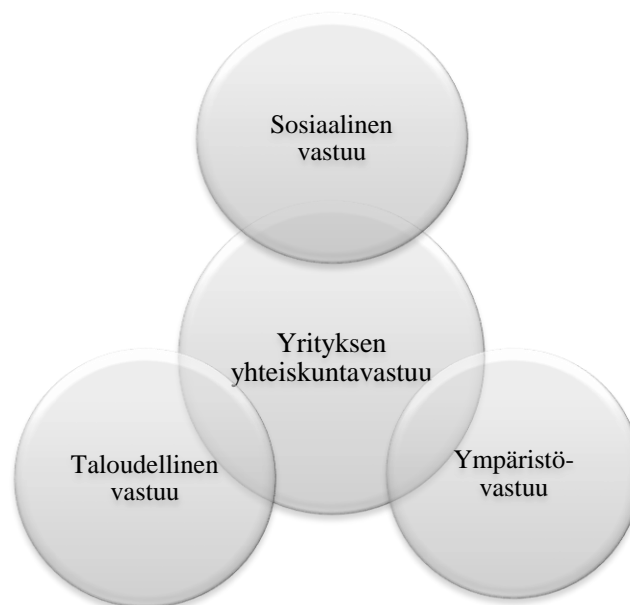
Yhteiskuntavastuun käsite ei ole yksiselitteinen ja sen määritelmästä on epävarmuutta sekä yritys- että akateemisessa maailmassa. Ongelma on lähinnä erilaisten määritelmien runsaassa määrässä sekä määritelmien käyttämisessä valikoivasti tiettyjen mieltymysten mukaan, mikä osaltaan estää käsitteen neutraalin kehittyminen. Jos eri määritelmiä kohtaan on ennakkواسenteita ja mieltymyksiä, yhteiskuntavastuusta puhutaan eri tavoin. Tällöin puolueettoman määritelmän kehittäminen on haastavaa ja määritelmän riippumattomuutta on vaikea arvioida. Vaikka yhtenäinen määritelmä pystyttäisiin kehittämään, ongelman ratkaiseminen vaatisi lisäksi määritelmän soveltamista yhteiskuntavastuun alalla. (Dahlsrud 2008, 1–2.)

Dahlsrudin (2008, 4) mukaan yhteiskuntavastuusta on olemassa useita määritelmiä, jotka viittaavat johdonmukaisesti viiteen ulottuvuuteen. Kyseiset ulottuvuudet ovat ympäristöllinen ulottuvuus, yhteiskunnallinen ulottuvuus, taloudellinen ulottuvuus, sidosryhmäulottuvuus ja vapaaehtoisuus – ulottuvuus. Dahlsrud (2008, 6–7) esittää, että yli 50 %:n todennäköisyydellä kukin mainituista ulottuvuuksista on sisällytetty satunnaiseen määritelmään. Hän kuitenkin huomauttaa, että yhteiskuntavastuun määritelmät kuvaavat ilmiötä, mutta epäonnistuvat käsittelemään ja ohjaamaan ilmiön luomien haasteiden hallitsemisessa.

Dahlsrudin (2008, 4) jaottelun mukaan ympäristöllinen ulottuvuus viittaa luonnonympäristöön ja siihen liittyviin huolenaiheisiin yritystoiminnassa. Yhteiskunnallinen ulottuvuus viittaa yritystoiminnan ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen, esimerkiksi osallistuminen paremman yhteiskunnan rakentamiseen tai yritystoiminnan vaikutus yhteisöön. Taloudellinen ulottuvuus sisältää sosioekonomisen tai taloudellisen näkökulman. Se kattaa esimerkiksi osallistumisen taloudelliseen

kehitykseen ja tuottavuuden säilyttämisen. Sidosryhmäulottuvuus sisältää vuorovaikutuksen sidosryhmien kanssa, esimerkiksi miten organisaatiot vuorovaikuttavat työntekijöiden, tavarantoimittajien, asiakkaiden ja yhteisöjen kanssa. Vapaaehtoisuus – ulottuvuus perustuu tekoihin, joita ei ole määritelty laissa. Ne voivat perustua esimerkiksi eettisiin arvoihin.

Yksi yleisimmistä ja tunnetuimmista yrityksen yhteiskuntavastuun käsitteen määritelmistä on Elkingtonin (1994) kolmoistilinpäätös malli (Tripple Bottom Line). Käsite perustuu ajatukseen siitä, että yrityksen menestys ja terveys voidaan ja myös pitäisi mitata perinteisen taloudellisen tuloksen lisäksi myös yrityksen vastuullisuuden perusteella tarkastelemalla sen sosiaalista, eettistä ja ympäristöllistä suorituskykyä. (Norman & Macdonald 2004, 234.) Kolmoistilinpäätös –käsite sisältää kolme suorituskyvyn ulottuvuutta, jotka ovat sosiaalinen vastuu, ympäristövastuu ja taloudellinen vastuu. Kyseisen käsitteen mukaan yritysten ei tarvitse ainoastaan toimia sosiaalisen vastuun tai ympäristövastuun mukaisesti ja osakkeenomistajien etujen vastaisesti, vaan niiden on myös mahdollista hyötyä vastuullisesti toimisesta taloudellisesti. (Gimenez, Sierra & Rodon 2012, 150.) Kolmoistilinpäätöksen kolmea ulottuvuutta kutsutaan usein myös kolmeksi P:ksi, jotka muodostuvat sanoista ihmiset (people), planeetta (planet) ja tuotot (profits). (Hall 2011, 4.)

Kuvio 1. Elkingtonin (1994) kolmoistilinpäätös –käsitteeseen perustuva jaottelu yhteiskuntavastuusta

Tunnetuimpiin yrityksen yhteiskuntavastuun määritelmiin lukeutuu myös Carrollin (1979) esittämä määritelmä yhteiskuntavastuusta. Hänen mukaansa yhteiskuntavastuu on yrityksen sosiaalinen vastuu, joka sisältää taloudelliset, lailliset, eettiset ja harkinnanvaraiset odotukset, joita yhteiskunnalla on yrityksiä kohtaan tiettyinä ajankohtana (Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi & Saaeidi 2015, 342.)

Konrad, Steurer, Langer ja Martinuzzi (2006, 91) jakavat taloudellisen vastuun edelleen taloudelliseen suorituskyykyyn, pitkän aikavälin kilpailukykyyyn ja taloudelliseen vaikutukseen. He kuvaavat taloudellista vastuuta liiketoiminnan harjoittamisen tapana, joka mahdollistaa yrityksen toiminnan jatkumisen määrittelemättömän ajanjakson ajan. Taloudellisella suorituskyykyllä he tarkoittavat riittävän kassavirran ja jatkuvan voiton tuottamista osakkeenomistajille. Pitkän aikavälin kilpailukyky sisältää tulevaisuuden kilpailukyvyn ja yrityksen suorituskyyvyn ylläpitämisen ja kehittämisen. Taloudellinen vaikutus sisältää yrityksen arvon maksimoimisen osakkeenomistajille. (Konrad ym. 2006, 91.)

Myös Linnenluecke, Russell & Griffiths (2009, 434) esittävät, että yrityksen tulee toimia osakkeenomistajien edun mukaisesti, jotta taloudellinen vastuu toteutuisi. Taloudellinen vastuu on usein helposti ymmärrettävissä ja määritettävissä. Sen sijaan ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun määritelmä ei ole yhtä yksiselitteinen. (Gimenez, Sierra & Rodon 2012, 150.)

Sosiaalisella vastuulla tarkoitetaan yhteiskunnan ja yksilöiden sosiaaliseen hyvinvointiin osallistumista ja myötävaikuttamista. Kehityssuunnat, kuten globalisaatio ja yksityistäminen, ovat johtaneet viimeaikaiseen kiinnostukseen sosiaalista vastuuta kohtaan. Tämä on edellyttänyt yrityksiä omaksuma uusia ja laajempia vastuuta useita sidosryhmiä ja niiden toimintaympäristöä kohtaan. (Konrad ym. 2006, 91; Linnenluecke ym. 2009, 434.)

Konrad ym. jakavat sosiaalisen vastuun neljään osa-alueeseen, joita ovat oikeudenmukaisuus yrityksen sisällä, kansainvälinen oikeudenmukaisuus, sisäinen sosiaalinen kehitys ja ulkoinen sosiaalinen kehitys. Yrityksen sisäinen oikeudenmukaisuus ilmenee tuloksen tasapuolisena jakautumisena työntekijöiden kesken. Kansainvälinen oikeudenmukaisuus käsittää pyrkimyksen kohti tasapuolisempaa

tulonjakoa ja vaurautta maiden välillä. Esimerkkejä kansainvälisestä oikeudenmukaisuudesta ovat reilu kauppa ja toimintaketjun hallinta. Sisäinen sosiaalinen kehitys koostuu olosuhteiden kehittamisestä yrityksen sisällä. Osa-alue sisältää esimerkiksi ihmisoikeudet, työelämän tasapainon, työntekijöiden koulutuksen, työturvallisuuden ja monimuotoisuuden. Ulkoinen sosiaalinen kehitys sisältää olosuhteiden kehittämisen yrityksen ulkopuolella, sisältäen esimerkiksi vapaaehtoistyötä ja lahjoituksia. (Konrad ym. 2006, 91.)

Ympäristövastuulla tarkoitetaan luonnollisten voimavarojen ylläpitämistä. Ympäristövastuu perustuu ajatukseen, jonka mukaan yhtiöt sijaitsevat ja toimivat aina osana ympäristöä, eivätkä näin ollen ole irrallisia toimijoita. Ympäristövastuu voidaan jakaa voimavaroihin, päästöjen vähentämiseen sekä ympäristöllisten vaurioiden ja riskien välttämiseen. Voimavaroilla tarkoitetaan uusiutuvien ja uusiutumattomien voimavarojen vastuullista käyttöä. Päästöjen vähentämisellä pyritään välttämään päästöjen joutuminen veteen, ilmaan, maaperään ja ympäristöön. (Konrad ym. 2006, 91; Linnenluecke ym. 2009, 434). Ympäristövastuu liitetään usein myös jätteiden vähentämiseen, saastuttamisen pienentämiseen, energiatehokkuuteen ja myrkyllisten materiaalien käytön vähentämiseen. (Gimenez, Sierra & Rodon 2012, 150.)

2.1.2 Käsitteen synty ja kehittyminen

Murphy (1978) luokitteli yhteiskuntavastuun käsitteen neljään aikakauteen. Aikakautta ennen 1950-lukua kutsuttiin filantrooppiseksi aikakaudeksi, jonka aikana yritykset tekivät huomattavia lahjoituksia hyväntekeväisyyteen. Aikakautta vuosien 1953 ja 1967 välillä kutsuttiin tietoisuuden aikakaudeksi, jolloin kokonaisvaltainen vastuullisuus ja suhde yhteisöön saivat suuremman merkityksen. Aikakautta vuodesta 1968 vuoteen 1973 pidettiin ongelman aikakautena, jolloin yritykset alkoivat keskittyä tiettyihin ongelmiin, kuten esimerkiksi saastuttamiseen. Aikakautta vuodesta 1974 eteenpäin on kutsuttu vastaanottavaisuuden aikakaudeksi. Aikakauden aikana yritykset ovat alkaneet suhtautua yhä vakavammin yhteiskuntavastuun ongelmiin, mikä näkyy yrityksen johdon ja organisaation toiminnassa (Carroll 2008, 24–25).

Yhteiskuntavastuun käsite alkoi ensimmäisen kerran muodostua 1950-luvulla. Bowen (1953) oli yksi ensimmäisistä käsitteen määrittäjistä. Hän kuvasi yhteiskuntavastuuta liikemiehen velvollisuutena tavoitella toimia, jotka edesauttavat yhteiskunnan arvojen toteutumista. Yhteiskuntavastuun edistäminen yrityksen tehtävänä perustui käsitykseen siitä, että yritykset olivat merkittäviä vallan ja päätöksenteon keskuksia, joiden toiminta vaikutti kansalaisten elämään monin eri tavoin.

Frederick (1960) esitti, että 1950-luvulla yhteiskuntavastuuseen liittyi kolme ydinajatusta. Ensimmäisen mukaan yrityksen johtajat toimivat kansan edunvalvojina. Toinen ajatus liittyi kilpailevien vaatimusten tasapainottamiseen yrityksen resurssien jakamisessa. Kolmas ajatus oli filantropian omaksuminen osoituksena yrityksen tuesta hyvälle asialle. 1950-luvulla asenteet ja suhtautuminen yhteiskuntavastuuseen muuttuivat ja aihe herätti syvällisempää keskustelua yritysmaailmassa. Vastuullisuuden konkreettinen ilmeneminen yritysten toiminnassa jäi kuitenkin vielä vähäiseksi. (Carroll 2008, 25–26.)

1960-luvulla kiinnostus yhteiskuntavastuuta ja sen määritelmää kohtaan kasvoi merkittävästi, ja useat tutkijat pyrkivät antamaan käsitteelle parhaan mahdollisen määritelmän. Yksi ajan merkittävimmistä kirjoittajista oli Davis (1960), joka määritteli yhteiskuntavastuun liikemiehen päätöksinä ja toimintana, jotka ainakin osittain ovat yrityksen taloudellisten ja teknisten intressien ulkopuolella. Lisäksi hän esitti, että jotkin yhteiskuntavastuulliset liiketoimintapäätökset voidaan perustella mahdollisuudella siitä, että kyseiset päätökset tuovat taloudellista hyötyä yritykselle pitkällä aikavälillä ja näin ollen maksavat takaisin yrityksen panostuksen yhteiskuntavastuuseen.

Eells ja Walton (1969) esittivät, että yrityksen yhteiskuntavastuu sisältää vapaaehtoisuutta, epäsuoria yhteyksiä vapaaehtoisorganisaatioiden kanssa sekä hyväksyntää siitä, että yhteiskuntavastuuseen sisältyy kustannuksia, joita ei välttämättä ole mahdollista saada takaisin. 1960-luvulla teemat, kuten työolosuhteet, asiakassuhteet ja sidosryhmäsuhteet nousivat myös esille. (Carroll 2008, 27–28.)

1970-luvulla keskustelu yhteiskuntavastuun ympärillä kiihtyi entisestään. Yksi merkittävimmistä panoksista yrityksen yhteiskuntavastuun käsitteeseen tuli taloudellisen kehityksen komitealta (CED). Sen mukaan liiketoiminnan odotetaan omaksuvan

laajempia vastuita yhteiskunnasta kuin koskaan aikaisemmin, palvelevan ihmisoikeuksia sekä panostavan kansalaisten elämänlaatuun suuremmalla mittakaavalla kuin vain tuottamalla tuotteita ja palveluita. CED esitti myös, että liiketoiminnan tulevaisuus riippuu johdon kyvystä vastata vallitseviin odotuksiin. Lisäksi se jakoi yhteiskuntavastuun kolmeen kehään. Sisimmällä kehällä ovat perusvastuut, jotka mahdollistavat tehokkaan taloudellisten tehtävien toimeenpanon. Keskimmäisellä kehällä ovat vastuut, jotka liittyvät yhteiskunnallisten arvojen muuttumiseen ja tämän muutoksen tiedostamiseen. Esimerkkeinä muuttuvista arvoista voidaan mainita ympäristölliset asiat ja suhteet työntekijöihin. Uloin kehä muodostuu uusista esille tulevista vastuista, jotka yrityksen tulisi ottaa huomioon toiminnassaan kehittääkseen aktiivisesti yhteiskuntaa. (Carroll 2008, 28–29.)

1970-luvulla yhteiskuntavastuun käsite sai rinnalleen runsaasti uusia termejä ja käsitteitä, jotka oli johdettu yhteiskuntavastuun käsitteestä. Yhteiskuntavastuusta on käytetty kirjallisuudessa vaihtelevasti nimityksiä *corporate social responsibility* ja *corporate social performance*, joista jälkimmäinen viittaa enemmän yrityksen yhteiskuntavastuulliseen käyttäytymiseen. (Carroll 2008, 31.) Termejä käytetään kuitenkin usein keskenään synonyymeina empiirisissä tutkimuksissa (Elfenbein, Margolis & Walsh 2007, 7). Lisäksi yksi 1970-luvulla syntyneistä termeistä oli yrityksen yhteiskuntavastuun vastaanottavaisuus (*corporate social responsiveness*).

Sethi (1975) jakoi yrityksen yhteiskuntavastuullisen käyttäytymisen kolmeen osaan, joita olivat yhteiskunnallinen velvollisuus, yhteiskuntavastuu ja yhteiskuntavastuun vastaanottavaisuus. Yhteiskunnallinen velvollisuus perustuu markkinavoimiin ja lainmukaisiin pakotteisiin. Yhteiskuntavastuulla Sethi tarkoitti sellaista yrityksen toimintaa, jossa otetaan huomioon yhteiskunnalliset normit, arvot ja odotukset. Yhteiskuntavastuun vastaanottavaisuudella hän tarkoitti yrityksen käytöksen mukauttamista yhteiskunnan tarpeisiin ennakoivasti. (Carroll 2008, 31.)

Uusien määritelmien kehittäminen jäi vähemmälle 1980-luvulla antaen tilaa yhteiskuntavastuun tutkimiselle. Uusien määritelmien kehittämisen sijaan yhteiskuntavastuun käsite muotoutui uudelleen vaihtoehtoisiksi käsitteiksi, teorioiksi, malleiksi ja aihepiireiksi. Uusia aihepiirejä olivat esimerkiksi yhteiskuntapolitiikka, yritysetiikka ja sidosryhmäteoria. 1980-luvulla tärkeitä ja keskustelua herättäneitä aiheita

yhteiskuntavastuun saralla olivat lisäksi saastuttaminen, työntekijöiden syrjintä, kuluttajien väärinkäyttö, työntekijöiden terveys ja turvallisuus, työelämän laatu, lähiöiden rappeutuminen sekä monikansallisten yhtiöiden kyseenalainen toiminta. Lisäksi tutkimus yrityksen yhteiskuntavastuun ja tuottavuuden välisestä suhteesta nousi merkittäväksi tutkimusaiheeksi 1980-luvulla. (Carroll 2008, 34–36.)

Jones (1980) piti yrityksen yhteiskuntavastuuta sitoumuksena sidosryhmille. Hänen mukaansa vastuullisuuden tulee olla vapaaehtoista ja laajaa, perinteisten velvollisuuksien ylitse menevää. Lisäksi Jones näki yrityksen yhteiskuntavastuun prosessina, eikä lopputuloksena tai seurauksena. Epstein (1987) sitoi yhteiskuntavastuun käsitteen yhteiskuntavastuun vastaanottavaisuuteen ja yritysetiikkaan. Hän kutsui yhdistelmää yrityksen sosiaalipolitiikan prosessiksi. (Carroll 2008, 35–36.)

1990-luvulla yrityksen yhteiskuntavastuun käsite toimi perustana muille sitä täydentäville käsitteille. Huomattavimmat aihealueet, jotka jatkoivat kasvamistaan ja tulivat keskeisimmiksi teemoiksi 1990-luvulla, olivat sidosryhmäteoria, yritysetiikka, kestävä kehitys ja yrityskansalaisuus (corporate citizenship). (Carroll 2008, 37–38.) Yrityskansalaisuus kuvaa yrityksen yhteiskunnaslistaa roolia oikeuksien jakajana yksilöille. Yrityskansalaisuus sisältää yhteiskunnalliset oikeudet, joissa yritys toimii tuottajana, kansalaisoikeudet, joissa yritys toimii mahdollistajana ja poliittiset oikeudet, joissa yritys toimii kanavana. (Matten & Crane 2015, 179.)

Yrityskansalaisuuden käsite kilpaili yrityksen yhteiskuntavastuullisuuden kanssa enemmän kuin mikään muu käsite. Yrityskansalaisuuden käsitteellä vaikuttaa kuitenkin olevan enemmän tai vähemmän päällekkäisyyksiä aiempien teorioiden kanssa. Lisäksi uudet käsitteet, kuten esimerkiksi globaali yhteiskuntasijoittaminen, yrityksen maine, yhteisökumppanuus ja yrityksen sosiaalipolitiikka, tulivat näkyviksi suurissa yhtiöissä. (Carroll 2008, 37–38.)

Voittoa tavoittelematon organisaatio Business for Social Responsibility (BSR) perustettiin 1990-luvulla ajamaan aloitteita ja edesauttamaan yhteiskuntavastuullisuutta yhtiöissä. BSR määrittelee yrityksen yhteiskuntavastuun laajana käsitteenä, joka sisältää yritysetiikan, yhteiskuntasijoittamisen, ympäristön, hyvän hallintotavan sekä ihmisoikeudet. Liikkeenjohdollisesta näkökulmasta BSR määrittelee yhteiskuntavastuun

kattavana joukkona menettelytapoja, käytäntöjä ja suunnitelmia, jotka on integroitu liiketoimintaan, toimitusketjuihin ja päätöksenteon prosesseihin koko yrityksen tasolla. (Carroll 2008, 38.)

2000-luvulla yhteiskuntavastuun empiirinen tutkimus vei sijaa käsitteen määrittelyltä. Lisäksi kiinnostus sidosryhmäteoriaa, yritysetiikkaa, kestävästä kehitystä ja yrityskansalaisuutta kohtaan kasvoi entisestään. Yrityksen yhteiskuntavastuuseen liitettiin kuitenkin uusia lähestymistapoja. Schwartz ja Carrol (2003) esittivät kolmen ulottuvuuden lähestymistavan, joka sisälsi taloudellisen, oikeudellisen ja eettisen ulottuvuuden. Lisäksi malli auttoi ymmärtämään jokaisen ulottuvuuden ja niihin liittyvien organisatoristen ominaisuuksien merkityksen analysoitaessa yrityksen vastuullisuutta.

Kotlerin ja Leen (2005) mukaan yhteiskuntavastuullinen lähestymistapa luo uuden tavan harjoittaa liiketoimintaa, joka yhdistää menestymisen ja arvon luomisen. He esittivät 25 parasta tapaa auttaa yrityksiä yhteiskuntavastuun kehittämisessä. Menettelytavat on jaettu kuuteen osa-alueeseen, joita ovat tietoisuuden lisääminen yhteiskunnallisista asioista, syyperusteinen markkinointi, yrityksen yhteiskunnallinen markkinointi, yrityksen filantropia, vapaaehtoisuus ja yhteiskuntavastuullinen liiketapa. (Carroll 2008, 39–41.)

2.2 Yhteiskuntavastuun mittaaminen

2.2.1 Mainindeksien käyttö yhteiskuntavastuun mittaamisessa

Yrityksen yhteiskuntavastuun mittaaminen on osoittautunut ongelmalliseksi yhteiskuntavastuun tutkimuksessa. Yhteiskuntavastuun arvo on tärkeä tekijä määritettäessä yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välisen suhteen lopputulosta ja oikeellisuutta. Vaihtelevat ja epäjohdonmukaiset tutkimustulokset johtuvat pääosin yhteiskuntavastuun eriävistä arvoista, mittausmenetelmistä ja muuttujista. (Ahamed, Almsafir & Al-Smadi 2014, 128.)

Monet yhteiskuntavastuusta saadut taloudelliset hyödyt ovat aineettomia ja näin ollen haastavia mitata (Epstein, Buhovac, Elkington & Leonard 2014, 157). Johtuen käsitteen monimuotoisuudesta, aiemmassa tutkimuksessa on käytetty useita eri lähestymistapoja yrityksen yhteiskuntavastuun mittaamiseen. Lähestymistavat voidaan jakaa neljään ryhmään; 1) maineindeksit, 2) sisällönanalyysi, 3) kyselytutkimukset, ja 4) yksiulotteiset mittarit. (Galant & Cadez 2017, 680.)

Tunnetuin ja eniten käytetty menetelmä yhteiskuntavastuun mittaamisessa on luokituslaitosten laatimat indeksit. Indeksit sisältävät laadullista ja määrällistä tietoa yrityksen ei-taloudellisen suorituskyvyn mittaamista varten ja koostuvat useista eri osa-alueista, joita ovat muun muassa ympäristö, ihmisoikeudet, yhteiskunta ja hallintotapa. (Rahdari & Rostamy 2015, 758–759). Luottolaitokset voivat analyysissään tarkastella joko yhtiöiden historiallista vastuullisuutta ja suorituskyyä tai yhtiöiden tulevaisuuden suuntauksia, esimerkiksi tutkimalla yrityksen tekemiä, tulevaisuuden yhteiskuntavastuun suorituskyyä parantavia, vastuullisuussuunnitelmia ja investointeja. (Chatterji, Levine & Toffel 2009, 125–126.)

Merkittävimpiä ja tunnetuimpia indeksejä ovat MSCI KLD 400 social index, Fortune magazine reputation index, Dow Jones Sustainability Index (DJSI), Vigeo Index, 100 Best Corporate Citizens List, Carbon Disclosure Project, (CDP), Corporate Human Rights Benchmark (CHRB), CSRhub, FTSE4Good Index Series, Global 100 Most Sustainable Corporations in the World, Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) ja World's Most Ethical Companies. Kyseisten indeksien lisäksi on olemassa myös useita kansallisia indeksejä. (Galant & Cadez 2017, 680; Lindroos 2016, 22.)

Maineindeksit huomioivat tyypillisesti yrityksen yhteiskuntavastuun moniulotteisen luonteen (Galant & Cadez 2017, 680). Indeksit mittaavat yhteiskuntavastuun taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä osa-aluetta. Huolimatta indeksien tarjoamista useista eri ulottuvuuksista, ydinajatus on usein sama eri indeksien välillä. (Galant & Cadez 2017, 680.) Taulukossa 1 on esitetty yleisimpiä yrityksen yhteiskuntavastuun indeksejä. Taloudelliset mittarit sisältävät esimerkiksi taloudellisen suorituskyvyn, läsnäolon markkinoilla, liikkeenjohtotavan, riskien ja kriisien hallinnan, asiakassuhteiden hallinnan, brändijohtamisen, toimitusketjujen hallinnan ja yksityisyyden suojaamisen. Sosiaaliset mittarit kattavat yhteiskunnallisen raportoinnin, ihmisoikeudet, henkisen

pääoman kehittämisen, taitojen ja kykyjen säilyttämisen, yrityskansalaisuuden filantropian, sidosryhmien sitoutumisen ja tuotevastuullisuuden. Ympäristömittarit sisältävät ympäristöraportoinnin, ympäristöpolitiikan ja hallintotavan, toiminnallisen ekotehokkuuden, päästöt ja jätteet sekä energian- ja vedenkulutuksen. (Montiel & Delgado-Ceballos 2014, 16–17.)

Taulukko 1. Yrityksen yhteiskuntavastuun indeksit (Montiel & Delgado-Ceballos 2014, 16–17)

Taloudellinen vastuu	Sosiaalinen vastuu	Ympäristövastuu
Taloudellinen suorituskyy	Yhteiskunnallinen raportointi	Ympäristöraportointi
Läsnäolo markkinoilla	Ihmisoikeudet	Ympäristöpolitiikka ja hallintotapa
Liikkeenjohtotapa	Henkisen pääoman kehittäminen	Toiminnallinen ekotehokkuus
Riskien ja kriisien hallinta	Taitojen ja kykyjen hankkiminen ja säilyttäminen	Päästöt ja jätteet
Asiakassuhteiden hallinta	Yrityskansalaisuuden filantropia	Energian- ja vedenkulutus
Brändijohtaminen	Sidosryhmien sitoutuminen	Tuotteet ja palvelut
Toimitusketjujen hallinta	Tuotevastuullisuus	Sääntöjen noudattaminen
Yksityisyyden suojaaminen		
Korruption ja lahjonnan estäminen		

Luokituslaitokset käyttävät pääosin kahta eri tapaa, kun ne esittävät ja listaavat yritykset niiden yhteiskuntavastuullisen suorituskyyvyn perusteella. Useimmat yhteiskuntavastuun mittarit ja indeksit jaottelevat yritykset suorituskyyvyn absoluuttisen tason perusteella: yritys joko on tai ei ole vastuullinen. Toinen tapa jaotella yritykset vastuullisuuden mukaan on käyttää kiinteää numeraalista määrää yrityksiä, jotka saavat luokituslaitoksen sertifikaatin. Esimerkiksi Dow Jones Sustainability Index valitsee parhaat 10 % jokaiselta toimialalta. (Chatterji & Levine 2006, 43.)

Eri indekseillä voidaan nähdä olevan eri vahvuuksia ja soveltuvuustarkoituksia johtuen niiden vaihtelevista ominaisuuksista. MSCI KLD on yksi yleisimmin käytetyistä yrityksen yhteiskuntavastuun mittaamisen indekseistä johtuen sen kokonaisvaltaisesta ja

huomattavasta tietoaaineistosta. Myös Fortune magazine reputation index:ia pidetään kokonaisvaltaisena ja vertailukelpoisena. Euroopan maiden arvioimisessa suosituin indeksi on Vigeo Index johtuen siitä, että usein muut indeksit eivät ole saatavilla. Dow Jones Sustainability index on kattavin, kun huomioidaan yhteiskuntavastuun eri ulottuvuudet ja maantieteelliset alueet. Se kattaa esimerkiksi parhaiten eri toimialat. (Galant & Cadez 2017, 680–682.)

Indeksien käytön merkittävimmät edut ovat tietoaaineiston saatavuus ja vertailukelpoisuus yritysten välillä. Indeksillä on kuitenkin myös useita heikkouksia ja puutteita. Kaikki indeksit ja luokittelujärjestelmät eivät ole yhdenmukaisia johtuen laatijoiden useista eri näkökulmista ja tavoitteista. (Rahdari & Rostamy 2015, 760). Lisäksi on huomioitava, että indeksit on laadittu yksityisissä yrityksissä, joissa ei välttämättä noudateta tieteellisiä toimintatapoja. Luokituslaitokset myös usein tarjoavat ainoastaan yhdisteltyjä arvoja ja pistemääriä sen sijaan, että arvot näytettäisiin ulottuvuuksittain. (Galant & Cadez 2017, 682.)

Toinen merkittävä heikkous liittyy puutteisiin aineiston maantieteellisessä kattavuudessa. Useat indeksit esimerkiksi kattavat ainoastaan tietyn maantieteellisen alueen tai maan. Lisäksi indeksit keskittyvät usein suuriin ja julkisesti listattuihin yrityksiin. Osa luokituslaitoksista, kuten MSCI KLD ja DJS, eivät myöskään sisällytä indekseihinsä toimialoja, joita ei yleisesti pidetä vastuullisina. Tällaisia toimialoja ovat esimerkiksi tupakka ja alkoholi. Näin ollen osa ympäristöllisesti ja sosiaalisesti vastuullisista yrityksistä ei ole mukana indekseissä johtuen niiden koosta, maantieteellisestä sijainnista tai sijoittumisesta tietylle toimialalle. (Galant & Cadez 2017, 682.)

Luokituslaitokset pyrkivät tekemään yhtiöiden vastuullisuudesta ja vastuullisesti toimimisesta läpinäkyvämpää. Yritysten yhteiskuntavastuun luokitukset vaikuttavat yhteiskunnallisesti vastuullisiin investointeihin, asiakkaisiin, aktivisteihin ja potentiaalsiin työntekijöihin. Esimerkiksi yrityksen heikko ympäristö- tai sosiaalinen vastuullisuus voi vahingoittaa yrityksen suorituskykyä ja mainetta. Huolimatta luokituslaitosten kasvavasta suosiosta, luokituksia itsessään arvioidaan harvoin, minkä vuoksi luokituslaitokset ovat saaneet osakseen myös arvostelua ja kritiikkiä erityisesti niiden oman läpinäkyvyyden puutteen vuoksi. (Chatterji, Levine & Toffel 2009, 126–127.)

2.2.2 Muita yhteiskuntavastuun mittaamisen lähestymistapoja

Toiseksi yleisin tapa mitata yhteiskuntavastuuta on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi koostuu kvalitatiivisen tiedon hankinnasta ja sen kodifioimisesta kvantitatiivisiksi mittareiksi, joita voidaan käyttää tilastollisissa analyyseissa. Menetelmän etuna on sen joustavuus. Tutkijan on mahdollista määrittää yhteiskuntavastuun ulottuvuudet mielenkiintonsa mukaan ja kerätä tietoa aineistosta kyseisistä ulottuvuuksista. Menetelmän heikkoutena on kuitenkin sen subjektiivisuus tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa. Toinen heikkous liittyy puolueellisuuteen raportoinnissa. Yrityksen yhteiskuntavastuun raportointi on suurimmaksi osaksi vapaaehtoista, minkä vuoksi useat organisaatiot eivät raportoi niiden yhteiskuntavastuullisesta toiminnasta, vaikka ne toimisivatkin vastuullisesti. (Galant & Cadez 2017, 682–684.)

Kyselytutkimuksia käytetään usein silloin, kun yritys ei sisälly luokituslaitosten laatimiin indekseihin tai yrityksen laatimat raportit eivät ole saatavilla tai ne ovat puutteellisia, minkä vuoksi niitä ei voida käyttää sisällönanalyysissä. Kyselytutkimuksessa tietoa aineistosta kerätään lähettämällä yrityksille kyselyitä tai haastattelemalla vastaajia. Myös kyselytutkimus -menetelmän vahvuutena voidaan pitää sen joustavuutta ja tutkijan vapautta määrittää halutut yhteiskuntavastuun ulottuvuudet ja kerätä tietoa niihin perustuen.

Menetelmän heikkoutena on sen rajoittuneisuus. Lisäksi saadut vastaukset voivat olla puolueellisia ja vääristyneitä. Esimerkiksi yhteiskuntavastuullisemmat yritykset vastaavat kyselyyn todennäköisemmin verrattuna yrityksiin, jotka eivät ole yhtä vastuullisia. Puolueellisuus voi myös ilmetä vastaajien käsityksessä yrityksen vastuullisuudesta. Vastaajat voivat antaa suotavampia ja halutumpia vastauksia, jotka eroavat heidän todellisesta toiminnastaan. Tämän vuoksi tietoa aineiston kerääminen yritysten lisäksi myös sidosryhmiltä voi olla hyödyllinen vaihtoehto tehtäessä kyselytutkimusta. (Galant & Cadez 2017, 684–685.)

Yksiulotteiset mittarit keskittyvät vain yhteen yrityksen yhteiskuntavastuun ulottuvuuteen, esimerkiksi ympäristövastuuseen tai filantropiaan. Ympäristövastuullinen toiminta sisältää esimerkiksi investoinnit saastuttamisen torjuntaan, hiilen vähentämisstrategian käyttöönoton, myrkyllisten jätteiden kierrättämisen ja kestävän

kehityksen politiikan. Filantrooppinen toiminta sisältää esimerkiksi lahjoitukset, hyväntekeväisyyden ja kansanterveydellisen toimintatavan. Yksiulotteisten indeksien käytön etuna on aineiston saatavuus ja vertailtavuus yritysten välillä. Yksiulotteisten mittareiden käyttö on kuitenkin teoreettisesti haastavaa, sillä yhteiskuntavastuun käsite on moniulotteinen. Esimerkiksi nimenomainen yritys voi olla yhden ulottuvuuden perusteella vastuullinen, vaikka se laiminlöisi toista ulottuvuutta. (Galant & Cadez 2017, 684.)

2.2.3 Yhteiskuntavastuun mittaamisen haasteet

Yksi huomiota herättänyt ja yleisesti tunnistettu syy siihen, miksi yhteiskuntavastuuseen liittyneet tutkimustulokset ovat olleet ristiriitaisia, on yhteiskuntavastuun mittaamisen ongelmat. Ensimmäinen ongelma liittyy yhteisymmärryksen puutteeseen yhteiskuntavastuun käsitteen käytöstä. Käsitettä ja sen määritelmään liittyviä haasteita on käsitelty aiemmin luvussa 2.1. Toisen ongelman muodostavat mittaamisen haasteet. Yhteiskuntavastuusta saatava tieto on usein ei-taloudellista ja raportointia ei ole standardisoitu, mikä luo haasteita yrityksen vastuullisuuden arvioimiseen. Lisäksi yhteiskuntavastuu on aiheena moniulotteinen ja se koostuu epäyhtenäisistä ulottuvuuksista. Kolmas ongelma koskee tietojen julkaisemista, sillä yhteiskuntavastuuraportointi ei useilla hallintoalueilla ole pakollista. (Galant & Cadez 2017, 676–677.)

Yrityksen yhteiskuntavastuun mittaamiseen liittyvät ongelmat voivat vaikuttaa havaittuun suhteeseen yhteiskuntavastuun ja yrityksen taloudellisen suorituskyvyn välillä. Yrityksen vastuullisuuden mittaamiseen edellä käsitellyillä, suosituimmilla menetelmillä liittyy erityisesti kaksi olennaista ongelmaa. Ensimmäinen ongelmakohta on tutkimuksen subjektiivisuus. Tutkijat määrittelevät tutkimuksessa käytettävät mallit, muuttujat ja tilastolliset testit. Vaikka aineisto saataisiinkin luotettavasta lähteestä, kuten esimerkiksi tunnetulta luokituslaitokselta, tämä voi vaikuttaa tutkimuksen lopputulokseen. Toinen ongelmakohta on valinnan puolueellisuus. Indeksit sisältävät usein suurimmat ja menestyneimmät yritykset, joihin kohdistuu suurempi paine olla yhteiskunnallisesti vastuullisia. Lisäksi yritykset, jotka ovat vastuullisia,

todennäköidemmin raportoivat ja tuovat esiin vastuullisuuttaan. (Galant & Cadez 2017, 688.)

Mittari on luotettava, jos se antaa saman vastauksen, kun sitä sovelletaan useamman kerran. Ei-taloudellisen suorituskyvyn mittareita käytettäessä asia ei kuitenkaan aina ole näin. Esimerkiksi, jos sama kysely tehdään eri aikaan, eri ihmisille ja eri osastoille yrityksessä, vastaukset voivat vaihdella huomattavasti. Toinen merkittävä yhteiskuntavastuun mittaamiseen liittyvä kysymys on mittareiden vertailtavuus eri yritysten ja ajanjaksojen välillä. Esimerkiksi useat ympäristövastuun mittarit ovat puutteellisia, koska ne eivät ole vertailukelpoisia keskenään. (Chatterji & Levine 2006, 32.)

Yksi yrityksen yhteiskuntavastuun mittaamisen haasteista on mittarin oikeellisuuden ja perusteltavuuden arvioiminen. Mittari voi esimerkiksi olla luotettava, mutta se ei välttämättä täsmällisesti mittaa sitä, mikä on oleellista ja merkityksellistä sidosryhmien kannalta. Esimerkiksi usein julkaistaan ainoastaan kokonaispäästöjen rankinglista, eikä päästöjen myrkyllisyyttä ilmoiteta erikseen. Mittarit, joista on helppointa raportoida, eivät välttämättä sisällä eniten tietoa yrityksen yhteiskuntavastuusta. Tämän seurauksena on mahdollista, että yrityksen raportoinnin perusteella vaikuttaa siltä, että yritys toimii ensiluokkaisesti esimerkiksi ympäristövastuun osalta, kun mittaaminen on perustunut saatavilla olevien mittareiden käyttöön. Todellisuudessa yritys voi kuitenkin aiheuttaa vahinkoa ympäristölle tavoilla, joita on haastavaa mitata. Kyseinen ongelma luo haasteita ei-taloudellisen suorituskyvyn mittaamiselle. (Chatterji & Levine 2006, 33.)

2.3 Yhteiskuntavastuun raportointi

Vastuullisuuttaan ja kestäväää kehitystään mittaavien ja saaduista tiedoista tiedottavien yritysten määrä on kasvanut viime vuosina. Kehityssuunta on osittain seurausta vapaaehtoisen raportoinnin suosion kasvusta, mutta monessa tapauksessa voi olla kyse myös kiristyneistä säännöksistä, joilla pyritään saamaan yritykset parantamaan sosiaalista, ympäristö- ja hallinnollista suosituskykyä. (Ioannou & Serafeim 2017, 2.)

Yrityksen yhteiskuntavastuun raportoinnille ei ole olemassa yhtä johdonmukaista ohjenuoraa, mikä johtuu osittain siitä, että yhteiskuntavastuun raportoinnilla ei ole perinteisen laskentatoimen raportoinnin kaltaisia itsestään selviä ominaisuuksia. Yhteiskuntavastuuraportoinnille ei ole esimerkiksi asetettu vaatimuksia lainsäädännössä. (Gray, Kouhy & Lavers 1995, 47.) Vaikka EU:n direktiivi 2014/95/EU velvoittaa suuryrityksiä raportoimaan vastuullisuudestaan, ohjeet ovat kuitenkin enemmän suuntaa antavia (Direktiivi 2014/95/EU).

Yrityksen yhteiskuntavastuuraportointi voidaan määritellä yrityksen sosiaalisten ja ympäristöllisten tekojen tiedottamisen prosessina sidosryhmille yhteiskunnassa. (Campopiano & De Massis 2015, 511.) Yhteiskuntavastuuraportointi voi tarkoittaa joko yrityksen itse tekemiä raportteja tai kolmannen osapuolen raportointia. Raportointi voi olla sisällytetty yrityksen tilinpäätökseen tai se voi olla missä tahansa muussa viestinnän muodossa. Yhteiskuntavastuutiedot voivat olla joko julkisesti tiedossa tai ne voivat olla yksityistä tietoa. Informaatio voi myös olla missä tahansa muodossa, kuten esimerkiksi taloudellisessa, ei-taloudellisessa, kvantitatiivisessa tai kvalitatiivisessa muodossa. Lisäksi vastuullisena tietona voidaan pitää ja hyväksyä lähes mikä tahansa kohde tai aihe. Systemaattisen raportoinnin puuttuminen on hankaloittanut yhteiskuntavastuun tutkimusta ja yhteiskuntavastuuraportointi on saanut osakseen epäilyjä sen oikeellisuudesta. (Gray, Kouhy & Lavers 1995, 47–48.)

Yritys voi tiedottaa osallistumisestaan vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen ja esittää saavuttamia tuloksia kyseisellä osa-alueella tekemällä ja julkaisemalla yrityksen yhteiskuntavastuun raportteja. Lähiaikoina kasvava määrä yrityksiä on päättänyt julkaista kyseisiä yhteiskuntavastuun raportteja joko osana tilinpäätöstään tai itsenäisinä raportteina. Huolimatta raporttien suuresta määrästä, niiden laatu ei aina ole moitteetonta. Yhteiskuntavastuuraportit eivät aina tarjoa yhtä kokonaista tai täydellistä kuvaa yrityksen vastuullisuudesta kuin toivottaisiin, mikä hankaloittaa yritysten arviointia ja vertaamista keskenään yhteiskuntavastuun näkökulmasta. Lisäksi raportointimalleissa on eroja esimerkiksi eri EU maiden välillä, mikä johtuu siitä, että lainsäädäntöä on sovellettu eri tavoin. (Hąbek & Wolniak 2016, 399–400.)

Yrityksen yhteiskuntavastuuraportointi on viestinnän väline, jonka tavoitteena on tuottaa informaatiota yrityksen vastuullisuuden menettelytavoista sekä sisäisesti että ulkoisesti.

Yrityksen laatimista ja julkaisemista raporteista, jotka sisältävät tietoja yrityksen vastuullisuudesta ja kestävästä kehityksestä, on käytetty vaihtelevasti nimityksiä kestävä kehityksen raportti, kolmoistilinpäätösraportti ja yhteiskuntavastuuraportti. Usein kyseisiä raportteja pidetään kuitenkin samanarvoisina ja keskenään synonyymeina. (Hąbek & Wolniak 2016, 400.)

Vaikka yrityksen yhteiskuntavastuu on globaali ilmiö, sen toteutus voi riippua sen sosiaalisesta, taloudellisesta, kulttuurisesta, oikeudellisesta ja poliittisesta ympäristöstä ja asiayhteydestä. Esimerkiksi eri maissa sidosryhmillä voi olla erilaisia vaatimuksia ja odotuksia yrityksen yhteiskuntavastuuraportointia kohtaan. Lisäksi raportoinnissa voi olla eroja jopa maan sisällä. Yritykset omaksuvat ja kehittävät strategioitaan ja kilpailuetuaan vuorovaikutuksessa institutionaalisen ympäristönsä kanssa, mikä vaikuttaa myös yhteiskuntavastuuraportoinnin kehittymiseen ja sen soveltamiseen. (Hąbek & Wolniak 2016, 401.)

Tällä hetkellä voidaan tunnistaa kaksi erilaista yhteiskuntavastuuraportoinnin mallia; yhteiskuntavastuuraporttien esittäminen vapaaehtoisesti ja vastuullisuus informaation esittäminen lainsäädännön vaatimuksesta. Raporttien vapaaehtoisuus sekä johdonmukaisten ohjeiden puuttuminen ovat aiheuttaneet eroavaisuudet raportoinnin sisällössä ja laadussa. Yritysten raportit voivat esimerkiksi sisältää tietoja eri ajanjaksoilta. Osa yrityksistä voi raportoida vastuullisuudestaan vuosittain ja osa epäsäännöllisemmin. Lisäksi raporteissa on voitu käyttää eri indeksejä ja mittareita. (Hąbek & Wolniak 2016, 402.)

Yritykset näkevät paljon vaivaa ja käyttävät suuria määriä rahaa julkaistakseen tietoja ympäristö- ja sosiaalisista toimistaan luodakseen moraalista pääomaa. Yhteiskuntavastuuraportoinnin motiiveina ovatkin usein kilpailuedun edistäminen sekä taloudellisista ja rahoituksellisista laskusuhdanteista selviäminen. (Campopiano & De Massis 2015, 511.) Lainsäädännöllisestä näkökulmasta yhteiskuntavastuuraportointi taas lisäisi läpinäkyvyyttä liiketoiminnassa ja motivoisi yritykset toimimaan paremmin suorituskyvyn sosiaalisten ja ympäristöllisten osa-alueiden näkökulmasta. (Ioannou & Serafeim 2017, 2.)

Yrityksen yhteiskuntavastuun raportoinnista on olemassa raportointiohjeistuksia, joista yleisin ja käytetyin on Global Reporting Initiativen (GRI) ohjeistus. GRI:n tavoitteena on auttaa yrityksiä ja valtion hallintoa ymmärtämään ja tiedottamaan vastuullisuusasioistaan, kuten ilmastonmuutoksesta, ihmisoikeuksista, hallintotavasta ja yhteiskunnallisesta hyvinvoinnista. Sen missiona on edesauttaa päätöksiä, jotka luovat sosiaalisia, ympäristö- ja taloudellisia hyötyjä kaikille. GRI:n raportointiohjeisto on kehitetty yhdessä useiden sidosryhmien kanssa huomioiden yleiset ja vallitsevat yhteiskuntavastuun intressit ja edut. (About GRI.)

GRI raportointiohjeistus sisältää taloudellisten, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten raportointiohjeistukset ja indikaattorit. Ohjeistukset on suunniteltu tarkoituksena parantaa maailmanlaajuisia vertailtavuutta ja informaation laatua yhteiskuntavastuullisissa asioissa ja siten mahdollistaa parempi läpinäkyvyys yritysten toiminnassa. GRI raportointiohjeistusten mukaan tehdyt raportit tarjoavat kokonaisen ja tasapainoisen kuvan yrityksen merkittävimmistä vastuullisuuden aihealueista ja niihin liittyvistä vaikutuksista. (GRI 2016.)

Ohjeistus sisältää raportointiperiaatteet, jotka on jaettu kahteen ryhmään; periaatteet, jotka määrittelevät raportin sisällön ja periaatteet, jotka määrittelevät raportin laadun. Raportin sisältöön vaikuttavat periaatteet auttavat yrityksiä tarkastelemaan niiden toimintaa ja vaikutuksia yhteiskuntaan sekä huomioimaan sidosryhmiensä odotukset ja intressit. Raportin laatuun vaikuttavat periaatteet ohjaavat yrityksiä raportin ja informaation laadun varmistamisessa. GRI raportointiohjeistukset painottavat laadun merkitystä raportoinnissa, jotta sidosryhmien on mahdollista tehdä luotettavia ja järkeviä arviointia yrityksistä ja toimia ja tehdä päätöksiä kyseisten arviointien perusteella. (GRI 2016.)

Tarkoituksena on, että yritykset sisällyttävät raporttiinsa kokonaisvaltaisen kuvan niiden toiminnasta taloudellisesta, ympäristö- ja sosiaalisesta näkökulmasta paikallisella, alueellisella tai globaalilla tasolla. Yritysten on sisällytettävä raporttiinsa osa-alueita, jotka ovat merkittäviä ja olennaisia niiden sidosryhmien kannalta. Lisäksi raportoinnin ja siinä esitetyn tiedon tulisi olla täsmällistä, tasapainoista, selkeää, vertailukelpoista, luotettavaa ja ajankohtaista. Tasapainoisuudella tarkoitetaan puolueettoman kuvan antamista yrityksen suorituskyvystä. Raportin odotetaan sisältävän sekä myönteisiä että

epäedullisia tuloksia. Selkeydellä tarkoitetaan ymmärrettävää ja saatavilla olevaa informaatiota, johon sidosryhmien on mahdollista hyödyntää. Vertailtavuudella pyritään arvioimaan yrityksen suorituskykyä eri ajanjaksojen välillä. Sidosryhmien on pystyttävä vertailemaan yrityksen taloudellista, ympäristö- ja sosiaalista suorituskykyä sen historialliseen suorituskykyyn sekä osittain myös muihin organisaatioihin. Ajankohtaisuudella tarkoitetaan sitä, että raportissa oleva informaatio on viimeaikaista ja raportissa on tuotu esille mihin ajanjaksoon informaatio perustuu. (GRI 2016.)

2.4 Sidosryhmäteoria

2.4.1 Sidosryhmien ominaisuudet

Saadut tutkimustulokset osoittavat, että organisaatiot ovat kytköksissä eri sidosryhmiin ja että sidosryhmien odotukset vaikuttavat yritysten tekemiin vastuullisuuspäätöksiin. Sidosryhmäteoria onkin yksi merkittävimmistä ja käytetyimmistä lähestymistavoista yhteiskunnan, ympäristön ja kestävä kehityksen tutkimuksessa, ja suuresta määrästä yhteiskuntavastuun julkaisuista ja kirjoista löytyy viittauksia sidosryhmiin ja sidosryhmäteoriaan. Sekä sidosryhmäteoria että yhteiskuntavastuu tarkastelevat liiketoimintaa esittämällä samoja kysymyksiä, kuten mikä on yrityksen tarkoitus ja ulottuvuus. Sidosryhmäteorian mukaan yrityksen tarkoitus on luoda arvoa kaikille sen sidosryhmille. Vastaavasti yhteiskuntavastuun tutkijat korostavat yrityksen ja sen sosiaalisen ympäristön ja luonnon välistä riippuvuussuhdetta. (Ahamed, Almsafir & Al-Smadi 2014, 126; Hörisch, Freeman & Schaltegger 2014, 328; Sweeney & Coughlan 2008, 114.)

Aiemmassa kirjallisuudessa on esitetty useita eri versioita sidosryhmäteoriasta. Esimerkiksi Donaldsonin ja Prestonin (1995) mukaan on olemassa yhteensä neljä erilaista sidosryhmäteoriaa: deskriptiivinen/empiirinen, instrumentaalinen, normatiivinen ja integroiva. Deskriptiivisen/empiirinen sidosryhmäteoria tarkastelee sitä, miten yrityksiä johdetaan ja auttaa tunnistamaan merkitykselliset sidosryhmät sekä tavat, miten kyseiset sidosryhmät suhtautuvat esimerkiksi vastuullisuuteen. Instrumentaalinen

sidosryhmäteoria keskittyy sidosryhmäjohtamisen vaikutusten kuvaamiseen yrityksen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta. Normatiivinen sidosryhmäteoria sen sijaan käsittelee yrityksen tarkoitusta ja sidosryhmäteorian moraalista oikeutusta. Integroiva sidosryhmäteoria ottaa erottamattomasti kaikki edellä mainitut näkökulmat huomioon. (Hörisch, Freeman & Schaltegger 2014, 329–330.)

Sidosryhmillä tarkoitetaan henkilöitä tai ryhmiä, joilla on omistussuhde, oikeuksia tai kiinnostusta yritystä tai sen toimintaa kohtaan menneisyydessä, nykyhetkessä tai tulevaisuudessa. Ensisijaiset sidosryhmät koostuvat pääosin osakkeenomistajista, investoijista, työntekijöistä, asiakkaista ja tavarantoimittajista sekä maan hallituksesta ja yhteisöistä, jotka tarjoavat infrastruktuurin ja markkinat sekä päättävät lait ja säännökset, joita yrityksen on noudatettava. Ensisijaisten sidosryhmien ja yrityksen välillä vallitsee riippuvuussuhde, ja yrityksen on mahdotonta toimia ja selviytyä ilman kyseisten sidosryhmien jatkuvaa osallistumista. Yhtiön selviytyminen ja jatkuva menestys riippuvat johtajien kyvystä luoda riittävästi varallisuutta ja arvoa sidosryhmille sekä taata sidosryhmien tyytyväisyys. (Clarkson 1995, 106–107.)

Toissijaiset sidosryhmät sisältävät ryhmät, jotka vaikuttavat yhtiöön tai joihin yrityksellä on vaikutusta. Toissijaiset sidosryhmät eivät kuitenkaan ole yrityksen selviytymisen kannalta välttämättömiä tai osallisina yrityksen liiketoiminnassa. Esimerkkinä toissijaisesta sidosryhmästä voidaan mainita media. Toissijaisilla sidosryhmillä on kyky vaikuttaa ratkaisevasti yleiseen mielipiteeseen, joka voi olla yhtiön eduksi tai sitä vastaan. Yritykset eivät ole riippuvaisia toissijaisista sidosryhmistä, mutta ne voivat aiheuttaa merkittävää vahinkoa yrityksille. (Clarkson 1995, 107.)

Ominaisuus, joka erottaa ensisijaiset ja toissijaiset sidosryhmät toisistaan, on niiden ja yrityksen välisen suhteen laatu. Ensisijaisilla sidosryhmillä on vastavuoroinen ja suora suhde yrityksen kanssa, kun taas toissijaiset sidosryhmät yrittävät vaikuttaa näihin suhteisiin epäsuorasti. Molemminpuolinen riippuvuus ja vallan tasapaino ovat keskeisiä ominaisuuksia yrityksen ja ensisijaisten sidosryhmien välisissä suhteissa. Sen sijaan toissijaisten sidosryhmien ja yrityksen välillä vallitsee vallan epätasapaino. (Van der Laan, Van Ees & Van Witteloostuijn 2008, 302.)

Sidosryhmäteorian mukaan suurimmalla osalla, ellei kaikilla, yrityksillä on laaja ja yhtenäinen joukko sidosryhmiä, joita kohtaan yrityksellä on velvoitteita ja vastuita. Teoria haastaa ajatuksen siitä, että osakkeenomistajilla olisi etuoikeus muihin sidosryhmiin nähden. Viime aikoina sidosryhmien eri ominaisuudet ovat herättäneet lisääntyvää kiinnostusta. Sidosryhmien eri ominaisuudet vaikuttavat esimerkiksi siihen, kuinka johtajat kohdentavat rajallisen aikansa ja muut niukat resurssinsa eri sidosryhmille. Kun sidosryhmäteoriaa käytetään liikkeenjohdollisena työkaluna, ollaan kiinnostuneita erityisesti siitä, mitkä sidosryhmät ovat yritykselle merkittävimpiä ja siten myös, minkä sidosryhmien pitäisi saada isompi osuus johdon huomiosta. Tällä on merkitystä esimerkiksi sen vuoksi, että eri sidosryhmillä voi olla erilaisia ja ristiriitaisia tarpeita ja intressejä. (Sweeney & Coughlan 2008, 114–115.)

Mitchell, Agle, ja Wood (1997) pitävät kiireellisyyttä (urgency), legitimizeettiä (legitimacy) ja valtaa (power) tärkeinä sidosryhmien ominaisuuksina. Heidän mukaansa kyseiset ominaisuudet ja niiden yhdistelmät määrittelevät sen, kuinka paljon johdon tulisi antaa huomiota sidosryhmälle ja kuinka tärkeä sidosryhmä on yritykselle. Valta liittyy sidosryhmän kykyyn vaikuttaa lopputulokseen ja saada toinen osapuoli toimimaan tavalla, jolla se ei muuten toimisi. Legitimizeetillä eli oikeutuksella tarkoitetaan sitä, että sidosryhmien vaatimukset yrityksen toimintaa kohtaan ovat yleisesti hyväksyttyjä, haluttuja ja tarkoituksenmukaisia. Kiireellisyys perustuu kahteen ominaisuuteen. Ensimmäinen kiireellisyyden ominaispiirteistä on sidosryhmän herkkyys ajan suhteen ja toinen sidosryhmän merkitys ja tärkeys yritykselle. (Sweeney & Coughlan 2008, 115.)

2.4.2 Sidosryhmien merkitys ja sidosryhmäjohtaminen

Yrityksen menestyksen arvioiminen on perinteisesti rajattu osakkeenomistajien tyytyväisyyteen ja arvon tuottamiseen heille. Näkökulma on kuitenkin puutteellinen ja johtaa usein epäonnistumiseen. Yrityksen taloudellinen ja sosiaalinen pyrkimys on luoda ja jakaa varallisuutta ja arvoa sen kaikille tärkeimmille sidosryhmille suosimatta yhtä sidosryhmää muiden kustannuksella. Oikeudenmukaisuus ja tasapaino arvon jakamisessa eri sidosryhmille ovat välttämättömiä, jotta yritys voi säilyttää sidosryhmien jatkuvan osallistumisen yrityksen toimintaan. (Clarkson 1995, 112.)

Huoli tuloksen tekemisestä ei poissulje sidosryhmien etujen ja intressien huomioimista. Kyseisten intressien täyttäminen tietyissä olosuhteissa voi jopa edistää osakkeenomistajien arvon maksimoimista. Lisäksi investoinnit filantropiaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan voivat vaikuttaa yrityksen tulokseen positiivisesti. (Garriga & Melé 2004, 53.) Yrityksen yhteiskuntavastuullisuus voidaan nähdä tärkeänä vaikuttajana myös yrityksen tehokkuuteen. Tämä perustuu oletukseen siitä, että menestys liiketoiminnassa on jollain tavalla yhteydessä siihen, miten ja kuinka paljon yritys onnistuu käsittelemään sidosryhmiensä ja toimintaympäristönsä erilaisia tarpeita. (Van der Laan, Van Ees & Van Witteloostuijn 2008, 300.)

Sidosryhmäjohtamisen harjoittaminen on ollut pitkään vakiintunut käytäntö, mutta sen akateeminen kehitys alkoi vasta 1970-luvun lopulla. Sidosryhmäjohtaminen pyrkii integroimaan sidosryhmät ja niiden intressit liikkeenjohdolliseen päätöksentekoon. Viime aikoina kansalaisjärjestöt, aktivistit, yhteisöt, valtionhallinnot, media ja muut institutionaaliset voimat ovat painostaneet yrityksiä niiden päätöksenteossa. Kyseiset ryhmät ovat vaatineet esimerkiksi vastuullista liiketoiminnan harjoittamista. (Garriga & Melé 2004, 59.)

Sidosryhmäjohtamista ohjaa kaksi olennaista periaatetta. Ensimmäisen periaatteen mukaan keskeinen tavoite on saavuttaa maksimaalinen ja kokonaisvaltainen myötävaikutus koko sidosryhmäjärjestelmän ja yrityksen tavoitteiden ja päämäärien kanssa. Toisen periaatteen mukaan tehokkaimmat strategiat sidosryhmäsuhteiden johtamisessa sisältävät pyrkimyksiä, jotka yhtäaikaaisesti käsittelevät sellaisia ongelmia, jotka vaikuttavat useisiin sidosryhmiin. (Garriga & Melé 2004, 59.)

Sidosryhmäjohtaminen on sisällytetty integroiviin teorioihin, koska on ajateltu, että tämän tyyppinen johtamistapa auttaa yhdistämään yhteiskunnan vaatimukset yrityksen tavoitteisiin. Sidosryhmäteoriasta on tullut kuitenkin myös eettisyyteen perustuva teoria, jonka mukaan johtajien ja sidosryhmien välinen suhde perustuu luottamukseen. Donaldsoni ja Preston (1995) esittivät, että sidosryhmäteorialla on normatiivinen ydin, joka perustuu kahteen ydinajatuksen. Ensimmäinen ajatuksen mukaan sidosryhmät ovat ihmisiä tai ryhmiä, joilla on oikeutettuja intressejä yrityksen toimintaa kohtaan prosessioikeudellisesta tai aineellisoikeudellisesta näkökulmasta. Toisen ajatuksen mukaan kaikkien sidosryhmien intressit ovat olennaisia. Teorian mukaan

yhteiskuntavastuullisen yrityksen tulee yhtäaikaaisesti kiinnittää huomiota kaikkiin tarkoituksenmukaisten sidosryhmien intresseihin sekä pyrkiä tasapainoilemaan monilukuisten etujen välillä, eikä ainoastaan huolehtia osakkeenomistajiensa eduista. (Garriga & Melé 2004, 60.)

2.5 Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välinen suhde

2.5.1 Yhteiskuntavastuun tutkimuksen taustaa

Yrityksen yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta on tutkittu 1970-luvun alkupuolelta alkaen. Yritysten yhteiskuntavastuullisen käyttäytymisen ja taloudellisen suorituskyvyn välisestä suhteesta on tehty 95 empiiristä tutkimusta vuosien 1972 ja 2000 välillä. Bragdon ja Marlin (1972) julkaisivat ensimmäisen tutkimuksen yhteiskuntavastuusta ja taloudellisesta suorituskyvystä vuonna 1972. 1970-luvulla aiheesta julkaistiin vielä 20 muuta tutkimusta, 1980-luvulla 42 tutkimusta ja 1990-luvulla 42 tutkimusta. (Margolis & Walsh 2003, 9.) Huolimatta pitkästä empiirisestä historiasta, yhteiskuntavastuun ja sen vaikutusten tutkiminen on herättänyt edelleen kiinnostusta (Lin, Ho, Ng & Lee 2017, 471).

80 tutkimuksessa vuosien 1972 ja 2000 välillä tehdyistä 95 tutkimuksesta yhteiskuntavastuuta pidetään riippumattomana muuttujana, joka ennustaa taloudellista suorituskyyä. Tutkimuksista 53 % osoittaa positiivista yhteyttä yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. Sen sijaan 19 tutkimuksessa 95 tutkimuksesta yhteiskuntavastuu nähdään riippuvaisena muuttujana, joka on ennustettavissa taloudellisen suorituskyvyn avulla. Tutkimuksista 68 % osoittaa positiivisen yhteyden muuttujien välillä. Tutkimusten perusteella yhtiön yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä on positiivinen yhteys ja näyttöä negatiivisesta suhteesta on vain vähän. (Margolis & Walsh 2003, 10.)

Aiemmassa kirjallisuudessa ja tutkimuksessa on käytetty kahta erilaista taloudellisen suorituskyvyn mittaria tarkasteltaessa yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen

suorituskyvyn välistä suhdetta. Ensimmäinen näistä on kirjanpitoperusteinen taloudellisen suorituskyvyn mittaristo. Mittariston epäkohtana voidaan pitää sen mahdollisuutta/kykyä kuvata ainoastaan yrityksen historiallista suorituskykyä, joka on voinut altistua johtajien vaikutukselle tai joka voi olla vertailukelvoton, jos yrityksessä on käytetty eri kirjanpitomenetelmiä eri vuosina. Toinen tutkimuksissa käytetyistä suorituskyvyn mittareista on markkinaperusteinen mittaristo, joka on vähemmän altis johdon vaikutukselle ja eroille kirjanpitokäytännöissä. Mittariston puutteena voidaan kuitenkin pitää sitä, että sijoittajien näkemys yrityksestä ei välttämättä riitä mittaamaan yrityksen taloudellista suorituskykyä. (Aras, Aybars & Kutlu 2010, 230.)

Myös yrityksen yhteiskuntavastuun mittaamisessa on käytetty useita erilaisia mittareita. Aiemmassa tutkimuksessa on käytetty pääosin kolmea eri menetelmää. Yksi menetelmistä on yrityksen toimintatavoista tehtävien asiantuntija-arvioiden hyödyntäminen. Menetelmän tarkkuus riippuu tutkijan pääsystä tietoon ja tutkijan asiantuntemuksesta. Toinen menetelmistä on sisällön analyysi yrityksen tilinpäätöstiedoista ja muista yrityksen asiakirjoista. Menetelmän varjopuolena on kuitenkin riski siitä, että yrityksen todelliset toimet eivät vastaa sen raporttoimia toimia. Kolmas menetelmä on hyödyntää olemassa olevia asiakirjoja yrityksen saastuttamisen torjunnasta ja tarkkailusta. Tämä menetelmä voi kuitenkin antaa vääristyneitä tuloksia toimialakohtaisten erojen vuoksi. (Aras, Aybars & Kutlu 2010, 231.)

2.5.2 Aiempia tutkimustuloksia aihealueesta

Waddock ja Graves (1997, 8–17) tutkivat yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta kahden ongelman kautta 1) suhteen merkki ja 2) kausaalisuuden suunta. He kehittivät yhteiskuntavastuuindeksin, joka perustui KLD-luokitusjärjestelmän mittaamiin kahdeksaan yrityksen yhteiskuntavastuun ominaispiirteeseen. Taloudellisen suorituskyvyn mittareina he käyttivät pääoman tuottoa (ROA), oman pääoman tuottoa (ROE) ja liikevoittomarginaalia (EBIT). Tutkimus käsitti 469 yrityksen tiedot eri toimialoita. Tutkimuksessaan Waddock ja Graves (1997, 18–19) havaitsivat positiivisen yhteyden yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä yhteiskuntavastuun ollessa sekä riippumaton että riippuva tekijä.

Prestonin & O'bannonin (1997, 420) tutkimus yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn suhteesta perustui tietoihin 67 isosta yhdysvaltalaisesta yrityksestä vuosina 1982–1992. Yhteiskuntavastuun mittareina Prestonin ja O'bannon käyttivät *Forune*-lehden luokittelua, jossa tietoa on kerätty kahdeksan eri ulottuvuuden avulla. Taloudellisen suorituskyvyn mittareina he käyttivät pääoman tuottoa (ROA), oman pääoman tuottoa (ROE) ja sijoitetun pääoman tuottoa (ROI). Prestonin ja O'bannon havaitsivat tutkimuksessaan vahvan positiivisen yhteyden yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. Lisäksi tutkimustulokset eivät osoittaneet negatiivista yhteyttä muuttujien välillä.

Myös Simpson ja Kohers (2002, 97–105) löysivät tutkimuksessaan positiivisen yhteyden vastuullisen ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. Tutkimus perustui tietoihin pankkialan yrityksistä vuosilta 1993 ja 1994. Yhteiskuntavastuun mittarina he käyttivät *Community Reinvestment Act* luokitteluja. Tutkimus sisälsi 385 pankkia, joista 284 oli arvioitu erinomaisiksi ja 101 arvioitu kohtalaisiksi yhteiskuntavastuun osalta. Taloudellisen suorituskyvyn mittareina Simpson ja Kohers (2002) käyttivät pääoman tuottoa (ROA) ja lainatappioiden osuutta kaikista lainoista.

López, Garcia ja Rodriguez (2007, 285; 291–296) tutkimuksen otos sisälsi kaksi ryhmää, joihin kumpaakin kuului 55 yritystä. Otos kerättiin vuosina 1998–2004. Ensimmäinen ryhmä sisälsi yrityksiä, jotka olivat soveltaneet kestäväkehityksen käytäntöjä ja kuuluivat *Dow Jones Sustainability Index* (DJSI). Toinen ryhmä sisälsi yrityksiä, jotka eivät kuuluneet DJSI-indeksiin. Taloudellisen suorituskyvyn mittaamiseen käytettiin tuloksen muutosta ennen veroja (PBT). López, Garcia ja Rodriguez (2007) löysivät negatiivisen vaikutuksen yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. Vaikutus on kuitenkin lyhytaikainen ja esiintyy vain tietyn ajanjakson ajan. Tutkimuksessa ei havaittu viitteitä positiivisesta vaikutuksesta tarkastellulla aikavälillä.

Maknin, Francoeurin ja Bellavancen (2009, 409–419) arvioivat yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä kausaalista suhdetta. Tutkimus sisälsi 179 julkisen kanadalaisyrittäjän tiedot. Yhteiskuntavastuun mittareina hyödynnettiin *Canadian Social Investment Database* - tietokannan tuottamia mittareita. Taloudellisen suorituskyvyn mittareina käytettiin pääoman tuottoa (ROA), oman pääoman tuottoa (ROE) ja osakemarkkinoiden tuottoa. Aineisto kerättiin vuosilta 2004–

2005. Maknin, Francoeurin ja Bellavancen (2009) eivät löytäneet tilastollisesti merkittävää yhteyttä vastuullisuuden kaikkien osa-alueiden ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. Heidän tutkimuksensa kuitenkin osoitti, että ympäristövastuullisuus vaikuttaa yrityksen taloudelliseen suorituskyvyn negatiivisesti lyhyellä aikavälillä.

Myöskään Aras, Aybars ja Kutlu (2010, 230–243) eivät löytäneet merkittävää suhdetta yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. He hyödynsivät tutkimuksessaan tilinpäätöstietojen sisällön analyysia määrittäessään yrityksen yhteiskuntavastuullisuutta. Taloudellisen suorituskyvyn mittareina he käyttivät pääoman tuottoa (ROA), oman pääoman tuottoa (ROE) ja liikevoittomarginaalia (EBIT).

Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi & Saeidi (2015, 341–348) tutkivat yhteiskuntavastuun ja yrityksen taloudellisen suorituskyvyn välisen yhteyden lisäksi kilpailuedun, maineen ja asiakastyytyväisyyden vaikutusta tähän suhteeseen. Aineiston keruussa he käyttivät kyselymenetelmää, koska laajaa tietokantaa ei ollut saatavilla. Taloudellinen suorituskky mitattiin käyttämällä seitsemää taloudellisen suorituskyvyn mittaria, jotka otettiin tasapainotetusta tulokortista (BSC). Saeidi ym. (2015) löysivät positiivisen yhteyden yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä. Lisäksi he havaitsivat, että yhteiskuntavastuu edistää taloudellista suorituskkyä epäsuorasti parantuneen asiakastyytyväisyyden, maineen ja kilpailuedun kautta.

Aiheesta on tehty myös useita meta-analyyseja aiheen runsaan tutkimisen ja ristiriitaisten tutkimustulosten vuoksi. Meta-analyysi on kirjallisuuskatsaus, jossa pyritään yhdistämään ja yleistämään aiemmissa tutkimuksissa saatuja tuloksia tilastollisin menetelmin (Salminen 2011). Meta-analyyseissa on kerätty tutkimuksia yhteiskuntavastuun ja yrityksen taloudellisen suorituskyvyn välisestä yhteydestä ja pyritty löytämään yhtäläisyyksiä ja todisteita siitä, että näiden osa-alueiden välillä olisi yhteys.

Ensimmäisen kirjallisuuskatsauksen julkaisivat Aldag ja Bartol vuonna 1978, mitä seurasi lukuisa määrä muita tutkimuksia, jotka yrittivät pysyä laajan tutkimusaineiston perässä. Kirjallisuuskatsauksen arvo piilee sen laajassa ja monipuolisessa aiheen tarkastelussa sekä oivalluksissa ja näkemyksissä, joita tutkijat toivat tutkimuksen

kehitykseen. Nykyään meta-analyysejä pidetään kuitenkin arvokkaampina kuin tutkijan tulkintoja kirjallisuudesta. (Margolis, Elfenbein & Walsh 2007, 6.)

Ullmann (1985, 540) kritisoi kirjallisuuskatsauksessaan aiempaa tutkimusta yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn suhteesta. Hänen mukaansa yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välillä ei voida tunnistaa selkeää suuntausta pääasiassa kolmen syyn takia. Ensimmäinen syy liittyy teorian puutteeseen, toinen avainkäsitteisiin ja niiden määritelmien käytön epä johdonmukaisuuteen ja kolmas saatavilla olevan empiirisen tietokannan puutteellisuuteen.

Griffinin ja Mahonin (1997, 5–10) tutkimus sisälsi kirjallisuuskatsauksen 51 yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta koskevasta artikkelista, jotka oli julkaistu edellisen 25 vuoden aikana. Jokaisesta artikkelista tutkittiin aineiston lähde, käytetyt metodit, kontrollimuuttujat, yrityksen yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn mittarit, tulokset ja merkitsevyyden taso, löydökset sekä reliabiliteetin ja validiteetin testaus. Griffinin ja Mahonin (1997, 10–14) havaitsivat tutkimuksessaan kolme ongelmaa; 1) monialaisten otosten käyttäminen tutkimuksessa, 2) epä johdonmukaisuus mitattaessa taloudellista suorituskyyä ja 3) moninaisten mittareiden ja lähteiden puute yhteiskuntavastuun määrittämisessä.

Orlitzky ym. (2003, 403; 427) tutkivat yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta käyttäen meta-analyysia, joka sisälsi 52 alan kvantitatiivista tutkimusta. Meta-analyysin mukaan, sijoittaminen yhteiskuntavastuuseen hyödyttää yritystä taloudellisesti, vaikka positiivinen vaikutus jääkin maltilliseksi. Analyysin mukaan vaikutus on molemminpuolinen ja yhtäaikaista. Lisäksi maine vaikuttaa olevan tärkeä yhdistävä tekijä yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välisessä suhteessa.

Allouche ja Laroche (2005, 1–2) tutkivat yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta meta-analyysillä, joka sisälsi 373 havaintoa 82 tutkimuksesta. Meta-analyysi sisälsi tutkimustuloksia yhteiskuntavastuun ollessa sekä riippuva että riippumaton muuttujana. Lisäksi he tutkivat riskin, yrityksen koon ja toimialan vaikutusta yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn väliseen suhteeseen. Allouche ja Laroche (2005, 21–22) mukaan tutkimustulokset tukevat jonkin verran aiempia näkemyksiä yhteiskuntavastuusta. Tulokset esittävät, että yhteiskuntavastuulla on positiivinen vaikutus yrityksen taloudelliseen suorituskyyyn.

Lisäksi meta-analyysi osoittaa, että tietyt tekijät voivat edesauttaa tai rajoittaa yhteiskuntavastuun vaikutusta taloudelliseen suoriutskykyyn.

Margolis, Elfenbein ja Walsh (2007, 21) sisällyttivät meta-analyysiinsä 167 tutkimusta tutkiessaan yhteiskuntavastuun ja yrityksen kannattavuuden välistä suhdetta. He huomasivat, että kerättyjen tietojen perusteella 58 %:lla suhteista ei ollut vaikutusta keskenään, 27 %:lla oli positiivinen vaikutus ja 2 %:lla oli negatiivinen vaikutus. Tutkimuksen perusteella vastuullisesti toimiminen ei vaikuttaisi ainakaan heikentävän yrityksen taloudellista suoriutskykyä merkittävästi. (Margolis, Elfenbein ja Walsh 2007, 21.)

Wang, Dou ja Jia (2016, 1083) tutkivat yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn välistä suhdetta meta-analyysin avulla, joka sisälsi 119 havaintoa 42 tutkimuksesta. Tulokset osoittivat, että yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn välinen suhde on positiivinen ja merkitsevä. Tutkimuksessa havaittiin myös, että suhde on vahvempi kehittyneissä maissa verrattuna kehittyviin maihin. Lisäksi tutkijat löysivät tukea näkemykselle, jonka mukaan yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn mittaamista varten valituilla mittareilla on vaikutusta saatuihin tuloksiin ja ne selittävät joitakin suhteen vaihteluita.

2.5.3 Aiemman tutkimuskirjallisuuden arviointi ja tutkimushypoteesi

Yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn välinen suhde on pitkään ollut keskeinen ja kiistanalainen keskustelunaihe kirjallisuudessa. Huolimatta runsaasta kiinnostuksesta aihetta kohtaan, aiemmat tutkimukset tarjoavat epämääräisiä ja ristiriitaisia johtopäätöksiä. (Wang, Dou & Jia 2016, 1084.) Enemmistö tutkimustuloksista viittaa siihen, että yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn välinen suhde on ainoastaan vähäinen. Kokonaisvaltainen vaikutus on ollut positiivista, mutta pientä (Margolis, Elfen & Walsh 2007, 21). Lisäksi näyttöä yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn suhteesta pidetään liian hajanaisena ja muuttuvana, jotta siitä voitaisiin tehdä yleistäviä johtopäätöksiä (Orlitzky, Schmdt & Rynes 2003, 403).

Yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suoriutskyvyn välisen suhteen on vaihtelevasti oletettu olevan positiivinen, negatiivinen tai neutraali. Tutkijat ovat esittäneet teoreettisia

selityksiä sekä positiiviselle, negatiiviselle että neutraalille suhteelle, mikä kertoo siitä, että aihetta on tutkittava lisää luotettavien johtopäätöksiä tekemiseksi. Positiivista suhdetta on selitetty sillä, että yhteiskuntavastuullisesti toimimisen hinta on pieni verrattuna sen potentiaaliin hyötyihin yritykselle. Esimerkiksi etujen antaminen työntekijöille voi maksaa yritykselle vähemmän kuin etujen antamisesta syntyvät tehokkuussäästöt. Negatiivista suhdetta on selitetty väitteellä, että vastuullisesti toimiminen aiheuttaa yritykselle kustannuksia, jotka pienentävät tuottoja ja osakkeenomistajan varallisuutta. Neutraalin suhteen esiintymistä taas on perusteltu sillä, että yrityksen ja yhteiskunnan asema on niin monimutkainen, että yksinkertaista ja suoraa suhdetta yhteiskuntavastuullisuuden ja taloudellisen suorituskyvyn välillä ei ole olemassa. (Simpson ja Kohers 2002, 101–102.)

Tutkijat ovat kohdanneet haasteita myös yhteiskuntavastuun määrittämisessä (Elfenbein, Margolis & Walsh 2007, 7). Huolimatta vuosien teoreettisesta ja empiirisestä tutkimuksesta, yhtenäistä ja täsmällistä määritelmää ei ole pystytty antamaan eikä yhteiskuntavastuu näin ollen merkitse kaikille samaa asiaa. Yhtenä syynä pidetään sitä, että yhteiskuntavastuu on vaikea käsitteellistää. (Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi & Saeidi 2015, 342). Kun yhteiskuntavastuun tarkasta sisällöstä ja muodostumisesta ei ole olemassa sovittua määritelmää, ei myöskään sen mittaamiselle ja yhdistämiselle taloudelliseen suorituskyvyn ole olemassa sovittua perustaa (Aras, Aybars & Kutlu 2010, 230.)

Lisäksi suurin osa yrityksen yhteiskuntavastuuta koskevasta tiedosta perustuu yrityksen omaan raportointiin, joka voi olla vääristeltyä (Aras, Aybars & Kutlu 2010, 230). Margolis ja Walshin (2003, 10) mukaan yksi kritiikin kohteista liittyykin kysymykseen siitä, miten tiedämme, kuinka yhteiskuntavastuullinen yritys on. Tutkijat nojautuvat kahteen olettamukseen määrittäessään yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn välistä suhdetta: Ensinnäkin, että yrityksen vastuullisuutta on mahdollista mitata, kyseiseen tietoon on mahdollista päästä käsiksi ja kyseinen tieto on luotettavaa. Toiseksi, tukeutuen ensiksi mainittuihin oletamiin, on saadun tiedon perusteella mahdollista tehdä johtopäätöksiä yrityksen luonteesta ja vastuullisuudesta.

Yksi alkuperäisistä keskustelun lähteistä yhteiskuntavastuukirjallisuudessa liittyy lisäksi myös kausaalisuuteen ja sen suuntaan yrityksen taloudellisen suorituskyvyn ja sen

yhteiskunnallisen käyttäytymisen välillä. Tutkijat ja teoreetikot ovat keskustelleet siitä, onko yhteiskuntavastuullisuus itsenäinen vai riippuvainen muuttuja yhteiskuntavastuullisuuden ja taloudellisen suorituskyvyn välisessä suhteessa. Keskustelu on yhä käynnissä, mutta olemassa oleva tutkimus on siirtymässä yhdenmukaisempaan käsitykseen siitä, että yhteiskuntavastuu ennustaa ja auttaa määrittämään taloudellista suorituskykyä. Uskomus edellä mainittuun kausaaliseen suuntaan perustuu teoriaan, jonka mukaan yrityksen investointi yhteiskuntavastuulliseen käyttäytymiseen, kuten saastuttamisen vähentämiseen tai energiaa säästävään teknologiaan, vaikuttaa merkittävästi sen taloudelliseen suorituskykyyn. (Callan & Thomas 2009, 62–64.)

Huolimatta tulosten ristiriitaisuudesta, enemmistössä aiemmista tutkimuksista on havaittu pientä, mutta positiivista yhteyttä yhteiskuntavastuun ja yrityksen kannattavuuden välillä (mm. Waddock & Graves 1997; Simpson & Kohers 2002; Allouche & Laroche 2005; Margolis, Elfen & Walsh 2007; Wang, Dou ja Jia 2016.) Tämän vuoksi tutkimuksen hypoteesi muotoillaan seuraavasti:

H1. Yhteiskuntavastuu vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen positiivisesti.

Tässä tutkimuksessa yrityksen yhteiskuntavastuu määritellään kolmen ulottuvuuden kautta, jotka ovat taloudellinen, ympäristö- ja sosiaalinen ulottuvuus. Kyseinen määritelmä on yleisin yhteiskuntavastuun määritelmistä, minkä vuoksi sitä hyödynnetään myös tässä tutkimuksessa. Tutkimuksessa yhteiskuntavastuuta mitataan CSRHub-tietokannasta saatujen vastuullisuusindeksien avulla. Luokituslaitosten laatimat indeksit ovat käytetyin yhteiskuntavastuun mittaamisen lähestymistapa, minkä vuoksi sitä sovelletaan myös tässä tutkimuksessa. Lisäksi indeksien käytön etuina ovat kokonaisvaltainen ja kattava tietoaaineisto. (Galant & Cadez 2017, 680–682; Rahdari & Rostamy 2015, 758–759.)

Kannattavuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, missä määrin yritys tuottaa tulosta tai taloudellista hyötyä. Tutkimuksessa on päädytty mittaamaan kannattavuutta koko pääoman tuottoasteen (ROA) ja oman pääoman tuottoasteen (ROE) avulla johtuen kyseisten tunnuslukujen runsaasta käytöstä aiemmassa tutkimuksessa (esimerkiksi Prestonin & O'bannonin 1997; Maknin ym. 2009; Aras ym. 2010).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Lähestymistapa ja tutkimusmenetelmä

3.1.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Lähestymistapana tässä tutkimuksessa käytetään tilastollista tutkimusta, josta käytetään myös nimitystä kvantitatiivinen tutkimus. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen päämääränä on löytää ja kuvata ilmiölle selityksiä, minkä vuoksi menetelmä soveltuu tähän tutkimukseen (Holopainen & Pulkkinen 2012, 261). Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää lukumääriin perustuvia kysymyksiä. Kvantitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä erilaisten riippuvuussuhteiden tutkiminen ja selvittäminen sekä saatujen tulosten yleistäminen tilastollisen päättelyn avulla. Kvantitatiivinen tutkimus vastaa usein kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein. Määrällisessä tutkimuksessa otos on numeerisesti suuri ja edustava, ja ilmiötä kuvataan numeerisesti. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Tilastollinen tutkimus perustuu numeroiden hyödyntämiseen ja niiden analysointiin. Tutkijan tehtävänä on tulkita ja selittää saatuja tuloksia lukijalle ja analysoida ja ymmärtää tulosten merkitystä tutkimuksen kannalta. Tilastollinen tutkimus on tilastotieteen hyödyntämistä ja käyttöä. Tilasto voidaan määritellä tietona ja esityksenä, joka on ilmaistu lukusarjoin. Lukusarja koostuu yksittäistapauksista, jotka on yhdistelty taulukoiden tai kuvioiden muotoon. Tilastotiede sen sijaan käsittelee empiirisen ja numeerisen aineiston keräämistä, esittämistä ja analysoimista tieteen näkökulmasta. Tilastotieteen avulla voidaan analysoida kerättyjä aineistoja, tehdä niistä johtopäätöksiä sekä laskea ja arvioida todennäköisyyksiä ilmiölle. Tilastotiede on tärkeä apuväline tilastollisen tutkimuksen tekemiselle ja sen avulla on mahdollista rakentaa tutkimus ymmärrettävään ja luotettavaan muotoon. (Valli 2015, 8).

Tilastollinen tutkimus lukeutuu empiirisiin tutkimuksiin. Empiirisessä tutkimuksessa on tavoitteena löytää säännönmukaisuuksia ja lainalaisuuksia. Tilastollisessa tutkimuksessa

kerätään havaintoaineisto, josta pyritään löytämään vallitsevia johdonmukaisuuksia ja riippuvuussuhteita. Tilastollisessa tutkimuksessa tarkoituksena on testata yleistettävyyksiä ja mahdollista yhteyttä muuttujien välillä, minkä jälkeen tuloksista voidaan johtaa johtopäätöksiä. (Valli 2015, 8–9).

3.1.2 Regressioanalyysi

Tässä tutkimuksessa käytetään regressioanalyysia, koska tutkimuksen tavoitteena on tutkia, onko muuttujien välillä syy-seuraussuhdetta. Regressioanalyysi on tilastollinen menetelmä, jonka avulla pyritään tutkimaan yhden tai useamman selittävän muuttujan vaikutusta selitettävään muuttujaan. Toisin sanoen regressioanalyysin avulla selvitetään, ennustavatko selittävä tai selittävät muuttujat selitettävää muuttujaa. (Heikkilä 2008, 236–237.) Tässä tutkimuksessa tutkitaan yhteiskuntavastuun (selittävä muuttuja) vaikutusta yrityksen kannattavuuteen (selitettävä muuttuja).

Regressioanalyysi on yksi käytetyimmistä ja vanhimmista monimuuttujamenetelmistä. Menetelmän lähtökohtana on, että selittävät muuttujat ovat yhteydessä selitettävään muuttujaan, mutta eivät välttämättä toisiinsa. Regressioanalyysi on herkkä multikollineaarisuudelle eli selittävien muuttujien liian korkealle keskinäiselle korrelaatiolle. (Metsämuuronen 2001, 60.) Tässä tutkimuksessa selittäviä muuttujia (yhteiskuntavastuun kokonaisindeksiä ja sen osatekijöitä) tarkastellaan kuitenkin erikseen omina malleinaan.

Regressioanalyysi on tarkoituksenmukainen menetelmä, kun halutaan tarkastella teorian kannalta oleellisten muuttujien vaikutusta toisiinsa. Regressioanalyysiä voidaan käyttää kahdessa eri tilanteessa. Menetelmää voidaan esimerkiksi käyttää, kun halutaan etsiä muuttujajoukosta tekijöitä, jotka pystyvät selittämään yhtä selitettävää ja usein myös jatkuvaa muuttujaa. Toinen mahdollinen syy regressioanalyysin käytölle on tilanne, jossa halutaan tutkia aiemmin tärkeiksi todettujen muuttujien merkitystä selittävinä muuttujina. (Metsämuuronen 2001, 60.)

Tässä tutkimuksessa käytetään lineaarista mallia eli pienimmän neliösumman regressiosuoraa. Yksinkertaisessa lineaarisessa mallissa selittäviä muuttujia on yksi

(kaava 1). Regressiokerroin β kuvaa sitä, kuinka paljon Y muuttuu, kun X kasvaa yhden yksikön verran. Virhetermi ε kuvaa mallin satunnaisvaihtelua. Mallissa olevaa virhetermiä nimitetään myös residuaaliksi (Heikkilä 2008, 238).

$$(1) \quad Y = A + \beta X + \varepsilon$$

jossa

Y = selitettävä muuttuja

A = vakio

β = selittävän muuttujan kerroin

ε = virhetermi

Lineaarisessa mallissa voi olla myös useampi selittävä muuttuja, jolloin malliin lisätään nämä muuttujat ja niiden kertoimet. Tässä tutkimuksessa yhteiskuntavastuun lisäksi kontrollimuuttujia (yrityksen koko, riski ja toimiala) käsitellään selittävinä muuttujina. Useamman selittävän muuttujan tilanteessa malli saa seuraavan muodon (kaava 2) (Heikkilä 2008, 238–239):

$$(2) \quad Y = A + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_i X_i + \varepsilon$$

Regressioanalyysissä muuttujina on lähtökohtaisesti välimatka- ja suhdeasteikollisia muuttujia. Regressiomallissa on kuitenkin mahdollista esittää myös nominaaliasteikollisia (kvalitatiivisia) muuttujia. Kyseisten muuttujien sisällyttäminen regressioanalyysiin vaatii kuitenkin dummy-muuttujien muodostamisen. Dummy-muuttujat saavat arvon 0 tai 1. Muuttuja saa arvon 1, mikäli se täyttää valitun ehdon ja arvon 0 mikäli ehto ei täyty. (Heikkilä 2008, 237.) Tässä tutkimuksessa yrityksen toimialasta muodostettiin dummy-muuttujat.

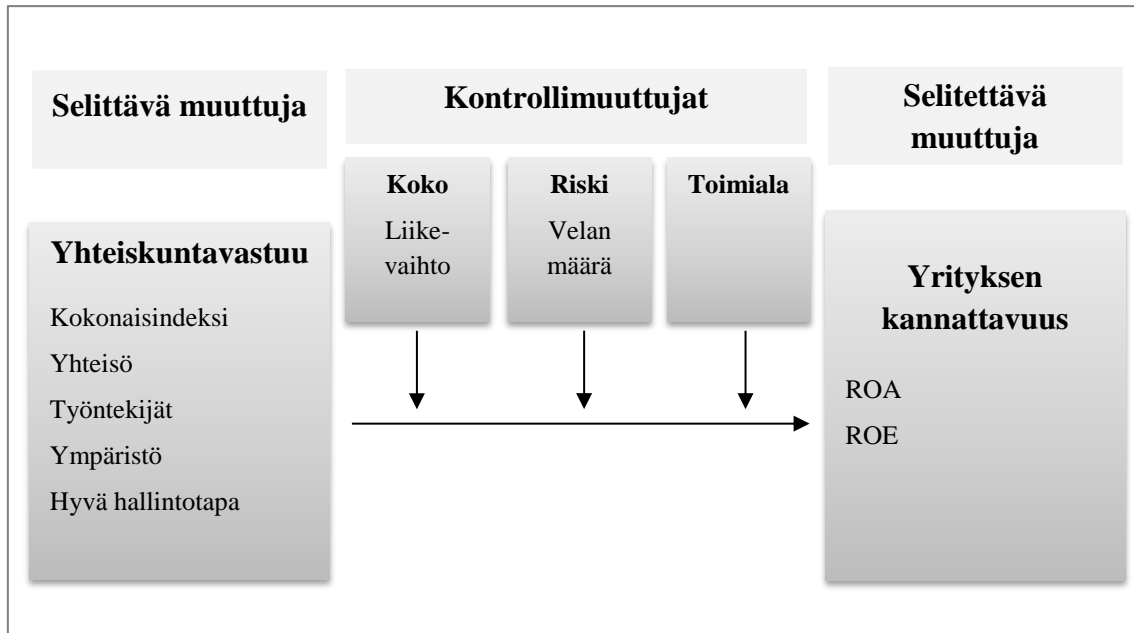
Regressioanalyysiin liittyy myös rajoituksia ja oletuksia. Yhtenä regressioanalyysin ongelmana voidaan pitää sitä, että tutkijan ei ole välttämättä mahdollista tietää, mitkä tekijät ovat niitä, joilla ilmiötä pitäisi selittää. Lineaarisen regressiomallin lähtökohtana on näin ollen oletus siitä, että mukana olevat selittävät muuttujat ovat järkeviä. Näin ollen analyysissä saattaa olla mukana epäolennaisia muuttujia, joiden vuoksi tulokset voivat olla epävarmoja. Toinen menetelmän rajoitus on liian pieni otoskoko. Havaintojen

määrän tulisi olla riittävä tutkimuksen muuttujiin nähden. (Heikkilä 2008, 252; Metsämuuronen 2001, 61.)

Kolmas rajoitus liittyy jo edelle mainittuun korrelaatioon muuttujien välillä. Regressioanalyysille on tyypillistä selittävien muuttujien korrelaatio selitettävään muuttujaan. Selittävien muuttujien välillä ei kuitenkaan saisi olla liian suurta keskinäistä korrelaatiota. Liian suuri korrelaatio selittävien muuttujien välillä voi heikentää tutkimustulosten luotettavuutta. Esimerkiksi tulosten mukaan voi vaikuttaa siltä, että molemmat muuttujat vaikuttavat selitettävään muuttujaan, vaikka todellisuudessa vain toinen muuttujista selittää ilmiötä ja toinen muuttuja on merkityksetön tutkimuksen kannalta, eikä tuo tutkimuksen tuloksiin lisäarvoa. (Metsämuuronen 2001, 61.)

3.2 Aineiston keruu ja muuttujat

Tutkimuksessa käytetään yrityksen yhteiskuntavastuun muuttujina vastuullisuuden neljän osa-alueen (yhteisön, ympäristön, työntekijöiden ja hyvän hallintotavan) vastuullisuusindeksejä sekä vastuullisuuden kokonaisindeksiä. Taloudellisen suorituskyvyn muuttujina käytetään koko pääoman tuottoastetta (ROA) ja oman pääoman tuottoastetta (ROE). Kontrollimuuttujina tutkimuksessa käytetään yrityksen kokoa, riskiä ja toimialaa. Yrityksen kokoa mitataan liikevaihdon perusteella ja riskiä velan määrällä suhteessa taseen loppusummaan. Kuviossa 2 on esitetty tutkimuksen käsitteellinen malli.

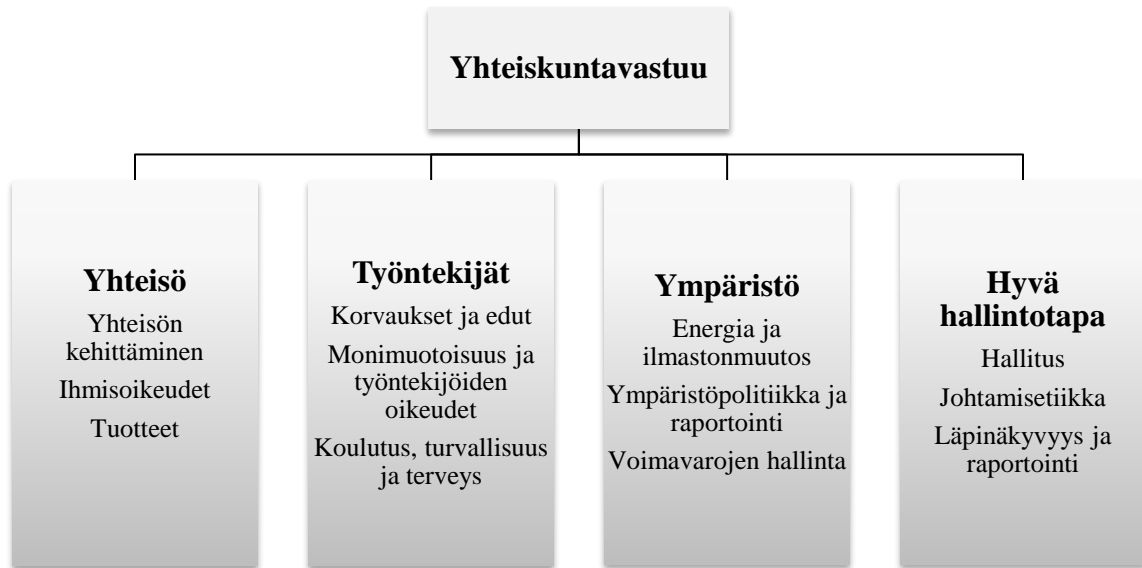
Kuvio 2. Käsitteellinen malli

Yhteiskuntavastuun muuttujina tutkimuksessa hyödynnetään vastuullisuusindeksejä johtuen niiden käytöstä myös monessa aiemmassa tutkimuksessa (mm. Prestonin & O'bannonin 1997; López, Garcia & Rodriguez 2007; Maknin, Francoeurin ja Bellavancen 2009). Lisäksi luokituslaitosten laatimat indeksit ovat käytetyin yhteiskuntavastuun mittaamisen lähestymistapa, ja indeksien käytön etuja ovat kokonaisvaltainen ja kattava tietoaaineisto (Galant & Cadez 2017, 680–682; Rahdari & Rostamy 2015, 758–759).

Yhteiskuntavastuun muuttujat on kerätty CSRHub-tietokannasta. CSR-tietokanta on yksi maailman suurimmista ja kattavammista yhteiskuntavastuun ja kestävän kehityksen tietokannoista. CSRHub tarjoaa yhteiskuntavastuun luokituksia ja tietoja yli 17 013 yrityksestä 135 toimialalla 133 maasta. CSRHub-tietokannan missiona on edistää yhteiskuntavastuun läpinäkyvyyttä ja helpottaa kyseisen tiedon saatavuutta. Lisäksi se pyrkii rohkaisemaan avoimeen keskusteluun siitä, kuinka yritykset kohtelevat työntekijöitään, vaikuttavat ympäristöönsä, toimivat yhteisössään, tarjoavat innovatiivisia tuotteita ja palveluita ja tekevät päätöksiä. (About CSRHub.)

CSRHub arvioi yritysten yhteiskuntavastuuta 12 indikaattorin avulla. Indikaattorit koostuvat neljästä osa-alueesta, jotka ovat yhteisö, työntekijät, ympäristö ja hyvä hallintotapa. Osa-alueet jakaantuvat vielä alakategorioihin kuvion 3 mukaisesti. Alakategoriat rullaavat ylöspäin neljään yläkategoriaan, joista sen jälkeen muodostetaan

yhteiskuntavastuun kokonaisindeksi. Jokainen saatu tietoaimes sisällytetään yhteen tai useampaan alakategoriaan ja arvioidaan asteikolla 0–100. Lisäksi jokaista tietoaimesta painotetaan sen uskottavuuden ja arvon perusteella. (About CSRHub.)

Kuvio 3. CSRHubin yhteiskuntavastuun indikaattorit (About CSRHub)

Tutkimuksessa käytetään yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin lisäksi myös yhteiskuntavastuun eri osa-alueiden indeksejä (yhteisö, työntekijät, ympäristö ja hyvä hallintotapa). Eri osa-alueiden indeksejä käyttämällä on mahdollista tutkia myös yksittäisen ulottuvuuden vaikutusta yrityksen kannattavuuteen. Yritys voi olla yhden ulottuvuuden perusteella vastuullinen, vaikka se laiminlöisi toista ulottuvuutta. Tämän vuoksi eri osa-alueiden indeksien käyttö kokonaisindeksin lisäksi on perusteltua. (Galant & Cadez 2017, 684; Makni, Francoeur & Bellavance 2009, 412.)

CSRHub käyttää useita eri lähteitä arvioidessaan yrityksen yhteiskuntavastuuta. Se hyödyntää arvioinneissaan esimerkiksi vastuullisen sijoittamisen (SRI/ESG) analyysseja, kansalaisjärjestöjä (NGOs), valtion tietokantoja sekä julkaisuja ja tutkimusraportteja. Merkittävimmät vastuullisen sijoittamisen lähteet sisältävät muun muassa ASSET4 (Thomson Reuters), Carbon Disclosure Project (CDP), EIRIS, Governane Metrics Internatioanl, IW Financila, MSCI, RepRisk, Trucost ja Vigeo. Kansalaisjärjestöt

sisältävät esimerkiksi säätiöitä, järjestöjä, ammattiliittoja ja aktivistiryhmiä. (About CSRHub.)

Tutkimuksessa tarkastellaan yrityksen kannattavuutta kirjanpitooperusteisen suorituskyvyn perusteella. Kannattavuuden muuttujina tutkimuksessa käytetään koko pääomantuottoastetta (ROA) ja oman pääoman tuottoastetta (ROE). Tutkimuksessa käytetään kyseisiä tunnuslukuja, koska niitä on käytetty paljon myös aiemmassa tutkimuksessa (esimerkiksi Prestonin & O'bannonin 1997; Maknin ym. 2009; Aras ym. 2010). Koska yhteiskuntavastuun indeksit on kerätty joulukuulta, lasketaan kannattavuuden tunnusluvut tilikauden lopun tilanteen mukaan. Tunnusluvut on laskettu alla esitettyjen kaavojen mukaisesti (kaavat 3 ja 4):

$$(3) \quad \text{Koko pääoman tuottoaste} = 100 * \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Taseen loppusumma tilikauden lopussa}}$$

$$(4) \quad \text{Oman pääoman tuottoaste} = 100 * \frac{\text{Nettotulos}}{\text{Omapääoma tilikauden lopussa}}$$

Kuten aiemmin on mainittu, kontrollimuuttujina tutkimuksessa käytetään yrityksen kokoa, riskiä ja toimialaa. Yrityksen koon mittareina käytetään yrityksen liikevaihtoa ja riskin mittarina velan määrää suhteessa taseen loppusummaan. Yrityksen koon, toimialan ja riskisyyden on huomattu vaikuttavan sekä yrityksen taloudelliseen suorituskyykyyn että sen yhteiskuntavastuuseen, minkä vuoksi kyseisiä ominaisuuksia käytetään kontrollimuuttujina tässä tutkimuksessa (Tsoutsoura 2004, 12). Lisäksi yrityksen koko, toimiala ja riski sisältyvät käytetyimpiin kontrollimuuttujiin tutkittaessa yrityksen kannattavuuden ja taloudellisen suorituskyyvyn välistä yhteyttä (Margolis, Elfenbein & Walsh 2007, 14).

Yrityksen koko on tärkeä kontrollimuuttuja, sillä suuremmat yritykset vaikuttavat omaksuvan yhteiskuntavastuullisia periaatteita useammin kuin pienemmät yritykset. (Tsoutsoura 2004, 12). Lisäksi suuremmilla yrityksillä voi olla enemmän resursseja yhteiskuntavastuullisia investointeja varten tai enemmän paineita sitoutua yhteiskuntavastuuseen. (Margolis, Elfenbein & Walsh 2007, 14).

Toinen tutkimuksessa käytetyistä kontrollimuuttujista oli yrityksen toimiala. Toimiala valittiin kontrollimuuttujaksi, sillä yhteiskuntavastuun käytännöissä voi olla toimialakohtaisia eroja. Osaa toimialoista voidaan pitää vastuuttomimpina kuin toisia, kuten esimerkiksi raskas- tai kemikaaliteollisuutta. Lisäksi osa toimialoista on kasvavia kun taas osa on laskusuunnassa. Sidosryhmät voivat myös kohdella ja tarkastella eri toimialoja eri sääntöjen ja periaatteiden mukaan. Raportointisäännökset, jotka koskevat koko toimialaa voivat edistää vastuullista käyttäytymistä, mutta voivat myös rajoittaa sitä määräämällä tiukkoja säännöksiä esimerkiksi hyväntekeväisyyslahjoituksia kohtaan. (Margolis, Elfenbein & Walsh 2007, 14.)

Kolmas kontrollimuuttuja oli yrityksen riskisyys. Yrityksen riski on huomioitu tutkimuksessa kontrollimuuttujana, sillä vakaat yritykset, joiden riski on pienempi, todennäköisesti myös toimivat vastuullisemmin ja investoivat yhteiskuntavastuuseen enemmän. (Margolis, Elfenbein & Walsh 2007, 14.) Yrityksen riskisyys on laskettu alla esitetyn kaavan mukaisesti (kaava 5):

$$(5) \quad \text{Riski (\%)} = 100 * \frac{\text{Vieras pääoma}}{\text{Taseen loppusumma}}$$

Tutkimusaineisto on kerätty vuosilta 2013–2017, ja näin ollen aineisto sisältää yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden tiedot viideltä vuodelta. Yhteiskuntavastuuindeksit on kerätty CSRHub-tietokannasta ja kannattavuuden tunnusluvut on laskettu yritysten tilinpäätöstietojen perusteella. Yritysten tilinpäätöstiedot on kerätty yritysten internetsivuilta. Kontrollimuuttujina olivat yrityksen koko (liikevaihto), riski (velan määrä) ja toimiala. Liikevaihdon ja velan määrät on kerätty yritysten tilinpäätöstiedoista. Toimialatiedot on saatu Nasdaq OMX Nordicin internetsivuilta.

4 TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET

4.1 Aineiston käsittely ja kuvaus

Tutkimusaineisto sisältää 32 pörssiyhtiötä, jotka on eritelty liitteessä 1. Aineistoon on valittu CSRHub-tietokannassa olleet suomalaiset yhtiöt. Suomalaisia yhtiöitä oli tietokannassa yhteensä 47, joista on aineistoa kerätessä jouduttu poistamaan osa erilaisista syistä. Pääasiallinen syy yritysten poistamiseen aineistosta oli puutteelliset vastuullisuustiedot yhdeltä tai useammalta vuodelta. Yhteensä yhdeksän yrityksen vastuullisuustiedot olivat puutteelliset eli yritykset oli arvioitu niiden vastuullisuuden perusteella vain osittain tai vastuullisuustietoja puuttui yhdeltä tai useammalta vuodelta.

Lisäksi kuusi muuta yritystä jouduttiin poistamaan aineistosta eri syistä. Eltel Networks Oy ja Rautaruukki Oy eivät ole julkisia yhtiöitä ja näin ollen ne rajattiin pois aineistosta. Saga Furs Oyj:n tilikaudet eivät ole vertailukelpoisia keskenään tai muiden yritysten kanssa, minkä vuoksi yhtiö on jätetty aineiston ulkopuolelle. Yhtiön tilikausi ei ole kalenterivuosi ja yhtiön tilikaudet ovat olleet eripituisia vuosina 2013–2017, mikä vaikuttaa yritysten vertailtavuuteen ja yhdenmukaisuuteen. Neljäs aineiston ulkopuolelle jätetty yritys oli Ahtium Oyj (ent. Talvivaaran Kaivososakeyhtiö Oyj). Ahtium Oyj poistettiin aineistosta, koska yhtiöllä ei ole ollut enää varsinaista liiketoimintaa, joka tuottaisi kassavirtaa (Sajari 2018). Lisäksi aineiston ulkopuolelle jätettiin finanssialan yritykset, sillä niiden taserakenne poikkeaa muista yrityksistä ja vaikuttaa tilinpäätöslukuihin.

Aineistoa kerätessä huomattiin, että yhtiöiden Nokia Oyj, Stockmann Oyj, UPM-Kymmene Oyj ja YIT Oyj raportointikäytännöt ovat muuttuneet vuosien 2013–2017 aikana. Raportointikäytäntöjen muutos koskee liikevaihdon esittämistapaa ja näin ollen vaikuttaa tässä tutkimuksessa yrityksen koon kontrollimuuttuun. Aineistossa on hyödynnetty kyseisten yritysten osalta viimeisintä olemassa olevaa tietoa oikaistusta liikevaihdon määrästä kunakin vuonna.

Lisäksi yritysten tilinpäätöksissään esittämiä lukuja on oikaistu. Mahdolliset kertaluontoiset ja vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sekä operatiivisen liiketoiminnan ulkopuoliset erät on oikaistu pois yrityksen tuloksesta ja näin ollen yrityksen kannattavuuden (ROA ja ROE) tunnuslukuista. Oikaistut erät sisälsivät muun muassa kulut tai tuotot lopetetuista toiminnoista, uudelleenjärjestelykulut, osuudet osakkuusyritysten tuloksesta, osuudet pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen sijoitusten voitosta sekä myyntivoitot ja -tappiot.

Lopullinen tutkimusaineisto sisältää näin ollen 32 suomalaisen pörssiyhtiön tiedot viideltä vuodelta ja tutkimuksen kokonaishavaintomäärä on 160 havaintoa. Aineisto on kerätty viideltä vuodelta, koska yrityksen yhteiskuntavastuun tutkimuksessa on erityisesti kiinnostuttu luonnehtimaan toiminnan systemaattisia rakenteita ja malleja sen sijaan, että tutkittaisiin ja havainnoitaisiin poikkeuksia lyhyellä aikavälillä (Mattingly & Berman 2006, 28). Lisäksi monissa aiemmissa tutkimuksissa aineisto on kerätty useammalta kuin yhdeltä vuodelta (mm. Prestonin & O'bannonin 1997; López, Garcia ja Rodriguez 2007; Zhao & Murrell 2016).

Yhtenä kontrollimuuttujana tutkimuksessa käytettiin yrityksen toimialaa. Tutkimuksessa jouduttiin muokkaamaan Nasdaq OMX Nordicin internetsivuilta saatuja toimialaluokituksia niin, että aiemmin 15 eri toimialasta muodostettiin kolme uutta toimialaluokkaa, jotta tutkimuksen toteuttaminen kvantitatiivisesti olisi mahdollista. Toimialat ja niiden jaottelut on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Toimialaluokitukset

Nasdaq OMX Nordicin toimialaluokitus	n	Uusi toimialaluokka	Selite
Autot ja tarvikkeet	1	2	Materiaalit ja teollisuustuotteet
Henkilökohtaiset ja kotitaloushyödykkeet	1	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Kemikaalit	1	2	Materiaalit ja teollisuustuotteet
Kulutustavarat ja -palvelut	9	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Käyttötarvikkeet	1	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Matkustaminen ja vapaa-aika	1	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Media	2	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Perusvoimavarat	5	2	Materiaalit ja teollisuustuotteet
Rakennus ja materiaalit	3	2	Materiaalit ja teollisuustuotteet
Teknologia	2	3	Teknologia ja tietoliikenne
Terveystenhoito	2	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Tietoliikenne	1	3	Teknologia ja tietoliikenne
Vähittäismyynti	2	1	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet
Öljy ja kaasu	1	2	Materiaalit ja teollisuustuotteet

Taulukossa 3 on esitetty havaintomatriisin muuttujat ja muuttujien keskiarvot, keskihajonnat sekä min- ja max-arvot. Taulukosta nähdään, että esimerkiksi yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin keskiarvo on 61,25. Yhteiskuntavastuun osa-alueista henkilöstövastuun indeksi on korkein keskiarvon ollessa 64,66. Koko pääoman tuottoasteen keskiarvo kaikkien yritysten osalta oli 7,24 % ja oman pääoman tuottoasteen 10,62 %. Oman pääoman tuottoasteessa oli selvästi enemmän vaihtelua kuin koko pääoman tuottoasteessa, mikä näkyy myös velkaisuuden vaihteluna välillä [21,79 %; 90,28 %]. Suurimman yrityksen liikevaihto oli 23 641 miljoonaa euroa.

Taulukko 3. Havaintomatriisi

Muuttuja	Selite	n	Keski-arvo	Keski-hajonta	Min	Max
ROA	Koko pääoman tuottoaste (%)	160	7,24	6,52	-7,33	29,60
ROE	Oman pääoman tuottoaste (%)	160	10,62	13,33	-43,89	41,70
ykva	Yhteiskuntavastuun kokonaisindeksi	160	61,25	6,06	45,50	74,00
ykyh	Yhteisövastuuindeksi	160	58,35	8,08	42,00	78,00
ykhe	Henkilöstövastuuindeksi	160	64,66	8,76	44,00	85,00
ykym	Ympäristövastuuindeksi	160	62,21	8,28	25,00	80,00
ykha	Hyvän hallintotavan vastuuindeksi	160	59,79	5,41	45,00	71,00
koko	Liikevaihto (M€)	160	3867,01	4167,38	273,20	23641,00
riski	Velan määrä suhteessa taseen loppusummaan (%)	160	57,91	12,36	21,79	90,28
	<i>Toimialat:</i>					
	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet	90				
	Materiaalit ja teollisuustuotteet	55				
	Teknologia ja tietoliikenne	15				

Taulukossa 4 on esitetty tutkimuksessa käytettyjen muuttujien välinen korrelaatiomatriisi. Regressioanalyysissä voidaan usein havaita korrelaatiota selittävien muuttujien ja selitettävän muuttujan välillä. Selittävien muuttujien keskinäinen liian suuri korrelaatio eli multikollineaarisuus voi kuitenkin vaikuttaa tulosten vakauteen ja luotettavuuteen ja näin ollen selittävien muuttujien välillä ei saisi olla liian suurta keskinäistä korrelaatiota. (Metsämuuronen 2001, 29; 60–61.)

Taulukko 4. Korrelaatiomatriisi

	ROA	ROE	ykva	ykyh	ykhe	ykym	ykha	koko	riski
ROA	1,000								
ROE	0,878**	1,000							
ykva	-0,113	-0,185*	1,000						
ykyh	-0,132	-0,163*	0,885**	1,000					
ykhe	-0,078	-0,151	0,804**	0,757**	1,000				
ykym	-0,034	-0,097	0,801**	0,582**	0,390**	1,000			
ykha	-0,157*	-0,215**	0,624**	0,359**	0,266**	0,546**	1,000		
koko	-0,118	-0,061	0,154	0,001	0,159*	0,201*	0,147	1,000	
riski	-0,378	-0,135	-0,277**	-0,244**	-0,235**	-0,257**	-0,110	-0,079	1,000

Korrelaatiokertoimet saavat arvoja -1:n ja 1:n väliltä. Lähellä -1 ja 1 olevat korrelaatiokertoimet kertovat voimakkaasta riippuvuudesta ja lähellä 0 olevat kertoimet siitä, että muuttujien välillä ei ole riippuvuutta (Heikkilä 2008, 91). Taulukosta 4 nähdään, että aineistossa ei ole voimakasta multikollineaarisuutta selittävien muuttujien kesken. Multikollineaarisuutta esiintyy lähinnä yhteiskuntavastuun eri muuttujien välillä. Tässä tutkimuksessa yhteiskuntavastuun kokonaisindeksistä ja sen osatekijöistä rakennetaan kuitenkin omat regressiomallit, eikä niitä tarkastella samassa regressioanalyysissä, minkä vuoksi muuttujien keskinäisellä voimakkaalla multikollineaarisuudella ei ole tässä tilanteessa merkitystä. Myös koko pääoman tuottoaste ja oman pääoman tuottoaste korreloivat voimakkaasti keskenään. Kannattavuuden muuttujat eivät kuitenkaan myöskään esiinny samassa regressiomallissa, jolloin multikollineaarisuus muuttujien välillä ei ole ongelma.

Multikollineaarisuuden lisäksi kaikki estimoidut regressiomallit testattiin autokorrelaation suhteen. Autokorrelaatiolla tarkoitetaan aikasarja-aineiston peräkkäisten arvojen vaikutusta keskenään (Heikkilä 2018, 205). Kaikissa estimoiduissa malleissa havaittiin autokorrelaatiota ja mallit jouduttiin ajamaan uudestaan siten, että tulokset ovat autokorrelaation suhteen korjattuja. Autokorrelaatio poistettiin tuloksista lisäämällä malleihin kaksi uutta selittävää muuttujaa; aika ja Y-muuttujan viivästetty arvo. Luvussa

4.2. esitetyt regressiomallit ovat siten autokorrelaation suhteen korjattuja. Joistakin malleista autokorrelaatiota ei saatu korjattua kokonaan pois. Kyseisten mallien regressiokertoimien tilastolliset merkitsevyydet eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti hyvin merkitseviä, joten havaittu autokorrelaatio ei vaikuttanut tuloksiin merkittävästi. Alkuperäiset mallit 1a-60a, joissa esiintyi autokorrelaatiota, on esitetty liitteissä 2–5.

4.2 Keskeiset tulokset

4.2.1 Yhteiskuntavastuun vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen regressioanalyysin avulla. Kaikki tilastolliset analyysit on tehty OxMetrics7 –ohjelmalla käyttämällä pienimmän neliösumman menetelmää. Tässä luvussa käydään läpi yhteiskuntavastuun vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen estimoimalla 10 eri regressiomallia. Yhteiskuntavastuun eri ulottuvuuksilla voi olla voimakkuuksiltaan toisistaan eroavia vaikutuksia yrityksen kannattavuuteen, minkä vuoksi yhteiskuntavastuun ja sen neljän osa-alueen indekseistä muodostetaan omat mallinsa. Ensimmäisissä viidessä mallissa regressioyhtälö saa muodon:

$$(6) \quad ROA = A + \beta_1 yk + \beta_2 aika + \beta_3 ROA(-1) + \varepsilon$$

jossa

$yk = ykva$ mallissa 1

$yk = ykyh$ mallissa 2

$yk = ykhe$ mallissa 3

$yk = ykym$ mallissa 4

$yk = ykha$ mallissa 5

ε = virhetermi

Regressiomallien 1–5 tulokset on esitetty taulukossa 5. Jokaisesta selittävästä muuttujasta on estimoitu oma mallinsa. Taulukossa on esitetty regressiokertoimet sekä niiden

merkitsevyystasot symbolein. Tutkimuksessa käytetyt merkitsevyystasot on selitetty taulukossa 6. Lisäksi taulukossa 5 on esitetty mallin selitysaste sekä mallin selittäjien merkitsevyys.

Taulukko 5. Regressiomallien 1–5 tulokset

Muuttujat	Malli 1 ROA	Malli 2 ROA	Malli 3 ROA	Malli 4 ROA	Malli 5 ROA
	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin
Vakio	2,485	0,837	1,023	3,638	1,663
ykva	-0,029				
ykyh		-0,002			
ykhe			-0,005		
ykym				-0,053	
ykha					-0,016
F-testi	42,814**	42,683**	42,688**	43,439**	42,712**
N	128	128	128	128	128
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,622	0,621	0,621	0,626	0,622

Taulukko 6. Tutkimuksessa käytetyt merkitsevyystasot

Merkitsevyystasot	Selite	Symbolit taulukossa
10 %	tilastollisesti suuntaa antava	+
5 %	tilastollisesti merkitsevä	*
1 %	tilastollisesti hyvin merkitsevä	**
0,10 % tai alle	tilastollisesti erittäin merkitsevä	***

Taulukon 5 tulosten mukaan yhteiskuntavastuulla tai sen osa-alueilla ei ole vaikutusta yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen, kun selittävänä muuttujana on ainoastaan yhteiskuntavastuun muuttuja. Yhteiskuntavastuun indeksien lisäksi yrityksen koon ja

riskin kontrollimuuttujia käsiteltiin selittävinä muuttujina. Seuraavissa viidessä mallissa regressioyhtälö saa muodon:

$$(7) \quad ROA = A + \beta_1 yk + \beta_2 koko + \beta_3 riski + \beta_4 aika + \beta_5 ROA(-1) + \varepsilon$$

jossa

$yk = ykva$ mallissa 6

$yk = ykyh$ mallissa 7

$yk = ykhe$ mallissa 8

$yk = ykym$ mallissa 9

$yk = ykha$ mallissa 10

ε = virhetermi

Regressiomallien 6–10 tulokset on esitetty taulukossa 7. Jokaisesta selittävästä muuttujasta on estimoitu oma mallinsa. Lisäksi taulukossa on esitetty yrityksen koon ja riskin vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen.

Taulukko 7. Regressiomallien 6–10 tulokset

Muuttujat	Malli 6 ROA	Malli 7 ROA	Malli 8 ROA	Malli 9 ROA	Malli 10 ROA
	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin
Vakio	10,259*	7,886*	7,445	9,806**	6,969 ⁺
ykva	-0,076				
ykyh		-0,039			
ykhe			-0,031		
ykym				-0,078 ⁺	
ykha					-0,033
koko	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000
riski	-0,075*	-0,072*	-0,069*	-0,074**	-0,064*
F-testi	32,178**	31,883**	31,802**	32,702**	31,700**
N	128	128	128	128	128
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,632	0,630	0,629	0,636	0,629

Mallissa 6 testattiin, vaikuttaako yhteiskuntavastuun kokonaisindeksi koko pääoman tuottoasteeseen eli voidaanko vastuullisuudella selittää vaihtelua yrityksen koko pääoman tuottoasteessa. Taulukosta 7 nähdään, että yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin ja yrityksen koko pääoman tuottoasteen välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää suhdetta. Myöskään malleissa 7, 8 ja 10 ei havaittu tilastollisesti merkitsevää vaikutusta vastuullisuuden ja kannattavuuden välillä.

Muista yhteiskuntavastuun osa-alueista poiketen taulukosta 7 voidaan nähdä, että ympäristövastuulla voidaan havaita olevan jonkin asteista yhteyttä yrityksen koko pääoman tuottoasteen vaihteluun. Vaikutus jää kuitenkin pieneksi ja on tilastollisesti vain suuntaa antava. Näin ollen voidaan todeta, että ympäristövastuulla ei juurikaan ole vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen eikä tulosta voida pitää kovin luotettavana.

Kontrollimuuttujista yrityksen riskisyydellä voidaan havaita olevan tilastollisesti merkitsevää pientä negatiivista vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen. Yrityksen koolla sen sijaan ei mallin mukaan ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta kannattavuuteen.

Mallien hyvyttä voidaan tarkastella taulukoiden 5 ja 7 korjatun selitysasteen (R^2 korj.) avulla. Korjattu selitysaste ottaa huomioon mallin selittävien muuttujien määrän ja näin ollen tässä tilanteessa on perusteltua tarkastella korjattua selitystasetta. Mallien 5 ja 7 korjatut selitysasteet vaihtelivat välillä 62,1 %–63,6 %. Mallien selitysasteiden välillä ei siten ollut juurikaan vaihtelua. Selitysaste kertoo, kuinka paljon mallin selittävät muuttujat selittävät selitettävän muuttujan vaihtelua. Esimerkiksi malli 1 selittää yrityksen koko pääoman vaihtelua 63,2 %. Mallien selitysasteet eivät selitä koko pääoman tuottoasteen vaihtelua täysin ja näin ollen voidaan olettaa, että yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen vaikuttaa monet muutkin tekijät. Tämä ei kuitenkaan ole ongelma tämän tutkimuksen kannalta, sillä tarkoituksena ei ollut löytää kaikkia yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä vaan tutkia, voidaanko osa koko pääoman tuottoasteen vaihtelusta selittää yhteiskuntavastuullisella toiminnalla.

Taulukoiden 5 ja 7 viimeisellä rivillä esitetty F-testi mittaa mallin sopivuutta aineistoon. Se kertoo, onko selitysaste tilastollisesti merkitsevä ja voidaanko näin ollen selittävillä muuttujilla selittää selitettävää muuttujaa. Taulukoista nähdään, että F-testien tulokset kaikissa malleissa ovat tilastollisesti hyvin merkitseviä, jolloin voidaan olettaa, että mallit ovat aineistoon sopivia.

4.2.2 Yhteiskuntavastuun vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen

Tässä luvussa käydään läpi yhteiskuntavastuun vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen estimoimalla luvun 4.2.1 tapaan 10 eri regressiomallia. Selittävinä muuttujina käytetään yhteiskuntavastuun kokonaisindeksiä ja sen neljää osa-aluetta. Kontrollimuuttujina olivat yrityksen koko ja riski. Taulukossa 8 on esitetty regressiomallien 11–15 tulokset. Malleissa regressioyhtälö saa muodon:

$$(8) \quad ROE = A + \beta_1 yk + \beta_2 aika + \beta_3 ROE(-1) + \varepsilon$$

jossa

yk=ykva mallissa 11

yk=ykyh mallissa 12

yk=ykhe mallissa 13

yk=ykym mallissa 14

yk=ykha mallissa 15

ε = virhetermi

Taulukko 8. Regressiomallien 11–15 tulokset

Muuttujat	Malli 11 ROE	Malli 12 ROE	Malli 13 ROE	Malli 14 ROE	Malli 15 ROE
	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin
Vakio	6,613	-1,041	-0,973	10,650	8,697
ykva	-0,125				
ykyh		0,001			
ykhe			-0,000		
ykym				-0,209 ⁺	
ykha					-0,166
F-testi	21,38**	21,150**	21,150**	22,345**	21,459**
N	128	128	128	128	128
Korjattu selityssaste (R ² korj.)	0,445	0,442	0,442	0,457	0,446

Taulukon 8 tulosten mukaan yhteiskuntavastuulla tai sen osa-alueilla ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta yrityksen oman pääoman tuottoasteeseen. Taulukosta 8 voidaan kuitenkin havaita, että ympäristövastuulla on tilastollisesti suuntaa antava vaikutus yrityksen oman pääoman tuottoasteeseen, kun selittävänä muuttujana on ainoastaan yhteiskuntavastuun muuttuja.

Seuraavissa viidessä mallissa estimoidaan yhteiskuntavastuun indeksien lisäksi yrityksen koon ja riskin kontrollimuuttujien vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen. Kontrollimuuttujia käsiteltiin selittävinä muuttujina. Seuraavissa viidessä mallissa regressioyhtälö saa muodon

$$(9) \quad ROE = A + \beta_1 yk + \beta_2 koko + \beta_3 riski + \beta_4 aika + \beta_5 ROE(-1) + \varepsilon$$

jossa

yk=ykva mallissa 16

yk=ykyh mallissa 17

yk=ykhe mallissa 18

yk=ykym mallissa 19

yk=ykha mallissa 20

ε = virhetermi

Taulukossa 9 on esitetty regressiomallien 16–20 tulokset ja kertoimet. Malleihin on otettu mukaan yrityksen koon ja riskin kontrollimuuttujat. Lisäksi taulukossa on esitetty mallien selitysasteet.

Taulukko 9. Regressiomallien 16–20 tulokset

Muuttujat	Malli 16 ROE	Malli 17 ROE	Malli 18 ROE	Malli 19 ROE	Malli 20 ROE
	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin	Kerroin
Vakio	23,655*	12,127	11,983	25,328*	19,360
ykva	-0,224				
ykyh		-0,072			
ykhe			-0,064		
ykym				-0,295*	
ykha					-0,209
koko	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
riski	-0,165*	-0,145 ⁺	-0,142 ⁺	-0,172*	-0,137 ⁺
F-testi	16,203**	15,722**	15,709**	17,201**	15,976**
N	160	160	160	160	160
Korjattu selityssaste (R ² korj.)	0,456	0,448	0,448	0,472	0,452

Mallissa 16 estimoitii yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin vaikutusta yrityksen oman pääoman tuottoasteeseen. Taulukosta 9 nähdään, että yhteiskuntavastuun ja oman pääoman tuottoasteen välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää suhdetta. Myöskään yhteisövastuulla, henkilöstövastuulla tai hyvällä hallintotavalla ei havaita olevan tilastollisesti merkitsevää vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen.

Mallissa 19 testattiin, voidaanko ympäristövastuulla selittää vaihteluita yrityksen omassa pääomassa. Poiketen aiemmista malleista, ympäristövastuulla on tilastollisesti merkitsevä vaikutus yrityksen oman pääoman vaihteluun. Taulukosta 9 nähdään, että ympäristövastuun kerroin saa arvon -0,295. Näin ollen ympäristövastuun indeksin kasvaessa yhden yksikön, yrityksen oman pääoman tuottoaste laskee 0,295 prosenttiyksikköä. Tulos on tilastollisesti merkitsevä, mutta vaikutus jää pieneksi.

Poiketen koko pääoman tuottoasteen malleista, yrityksen riskisyydellä on vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen ainoastaan malleissa 16 ja 19. Malleissa 17, 18 ja 20 vaikutus on vain suuntaa antava. Sen sijaan yrityksen koolla ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta.

Mallien hyvyys on esitetty taulukoissa 8 ja 9 mallien korjattuna selitysasteena (R^2 korj.). Mallien korjatut selitysasteet välillä 44,2 %–47,2 %. Selitysasteet ovat hieman matalammat kuin koko pääoman tuottoasteen malleissa. Näin ollen voidaan todeta, että mallien selittävät muuttujat selittävät yrityksen koko pääoman tuottoasteen vaihtelua paremmin kuin vaihteluita oman pääoman tuottoasteessa. Taulukoista 8 ja 9 nähdään, että F-testien tulokset ovat tilastollisesti hyvin merkitseviä ja näin ollen voidaan olettaa, että myös mallit 11–20 ovat aineistoon sopivia.

Estimoiduissa malleissa 1–20 ei havaittu merkitsevää yhteyttä yhteiskuntavastuun ja yrityksen kannattavuuden välillä. Ainoastaan ympäristövastuulla voidaan havaita olevan jonkin asteista yhteyttä kannattavuuteen. Tulosten perusteella voidaan todeta, että vaikutus kohdistuu lähinnä oman pääoman tuottoasteen vaihteluun. Ympäristövastuun vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen oli ainoastaan suuntaa antava.

4.2.3 Toimialan vaikutus yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliseen suhteeseen

Tässä luvussa käydään läpi toimialan vaikutusta yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliseen suhteeseen. Yrityksen toimialan vaikutusta tuloksiin tutkitaan estimoimalla 10 eri regressiomallia. Selittävinä muuttujina käytetään yhteiskuntavastuun kokonaisindeksiä ja sen neljää osa-aluetta. Kontrollimuuttujina olivat yrityksen koko, riski ja toimiala. Malleissa regressioyhtälö saa muodon:

Mallit 21–25:

$$(10) \quad ROA = A + \beta_1 yk + \beta_2 koko + \beta_3 riski + \beta_4 toim + \beta_5 aika + \beta_6 ROA(-1) + \varepsilon$$

Mallit 26–30:

$$(11) \quad ROE = A + \beta_1 yk + \beta_2 koko + \beta_3 riski + \beta_4 toim + \beta_5 aika + \beta_6 ROE(-1) + \varepsilon$$

jossa

$yk = ykva$ mallissa 21 ja 26

$yk = ykyh$ mallissa 22 ja 27

$yk = ykhe$ mallissa 23 ja 28

$yk = ykym$ mallissa 24 ja 29

$yk = ykha$ mallissa 25 ja 30

ε = virhetermi

Taulukossa 10 on esitetty regressiomallien 21–30 tulokset. Malleissa on estimoitu yhteiskuntavastuun ja sen osa-alueiden vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen ja oman pääoman tuottoasteeseen. Taulukossa on mallien regressiokertoimet ja merkitsevyystasot. Lisäksi taulukossa on esitetty mallien selitysasteet sekä mallien selittäjien merkitsevyys.

Taulukko 10. Regressiomallien 21–30 tulokset

Muuttujat	Malli 21 ROA	Malli 22 ROA	Malli 23 ROA	Malli 24 ROA	Malli 25 ROA	Malli 26 ROE	Malli 27 ROE	Malli 28 ROE	Malli 29 ROE	Malli 30 ROE
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	12,276* *	10,590* *	9,054 ⁺	10,362* *	8,723*	31,566* *	21,404*	18,265 ⁺	27,208* *	26,45*
ykva	-0,091*					-0,315*				
ykyh		-0,061*					-0,157			
ykhe			-0,040					-0,106		
ykym				-0,073 ⁺					-0,282*	
ykha					-0,047					-0,278
koko	0,000	-0,000	-0,000	0,000	-0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
riski	-0,085*	-0,085*	-0,078*	-0,079*	-0,072*	-0,195*	-0,182*	-0,168*	-0,187**	-0,159*
toimiala	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu
F-testi	25,949* *	25,820* *	25,546* *	26,076* *	25,443* *	14,183* *	13,733* *	13,563* *	14,604* *	13,897* *
N	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,639	0,638	0,635	0,640	0,634	0,483	0,474	0,471	0,491	0,478

Mallissa 1 testattiin, vaikuttaako yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin koko pääoman tuottoasteeseen kun malliin lisätään toimialan kontrollimuuttuja. Taulukosta 10 nähdään, että yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin kerroin saa arvon -0,091 ja on tilastollisesti merkitsevä. Vaikka tulos on tilastollisesti merkitsevä, vaikutus jää pieneksi. Kontrollimuuttujista yrityksen riskisyydellä voidaan havaita olevan vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen. Yrityksen koolla sen sijaan ei mallin mukaan ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta kannattavuuteen.

Yhteiskuntavastuun osatekijöiden vaikutusta yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen testattiin malleissa 22–25. Mallissa 22 tutkittiin, selittääkö yhteisövastuuindeksi yrityksen koko pääoman tuottoasteen vaihtelua. Taulukosta 5 nähdään, että myös

yhteisövastuulla on vähäinen negatiivinen vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen ja, että regressiokerroin on tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan ympäristövastuun vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen on vain suuntaa antava. Malleissa 23 ja 25 ei havaittu tilastollisesti merkitsevää suhdetta vastuullisuuden ja kannattavuuden välillä.

Toimialan lisääminen kontrollimuuttujaksi vaikutti yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin ja yhteisövastuun vaikutukseen koko pääoman tuottoasteessa. Tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä ja vaikutus negatiivista. Malleissa 21–24 esiintyi kuitenkin autokorrelaatiota, mikä voi vaikuttaa tulosten luotettavuuteen.

Malleissa 26–30 estimoitiin yhteiskuntavastuun vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen kun yrityksen toimiala on kontrollimuuttujana. Taulukosta nähdään, että yhteiskuntavastuun kokonaisindeksillä ja ympäristövastuulla on tilastollisesti merkitsevä vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen. Vaikutus on selvästi suurempi kuin koko pääoman tuottoasteen malleissa ja edelleen negatiivinen. Muilla yhteiskuntavastuun osaluilla ei havaittu olevan vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen.

Mallien 21–25 korjatut selitysasteet vaihtelivat välillä 63,4 %–64,0 % ja mallien 26–30 välillä 47,1 %–49,1 %. Selitysasteet olivat hieman korkeammat malleissa 21–25 verrattuna malleihin 26–30. Lisäksi F-testien tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä ja näin ollen voidaan olettaa, että myös mallit 21–25 ovat aineistoon sopivia.

Kontrollimuuttujista yrityksen riskisyydellä oli tilastollisesti merkitsevä vaikutus yrityksen kannattavuuteen sekä koko pääoman tuottoasteen malleissa, että oman pääoman tuottoasteen malleissa. Sen sijaan yrityksen koolla ei havaittu olevaan minkäänlaista vaikutusta yrityksen kannattavuuteen. Toimialan vaikutus yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliseen suhteeseen vahvisti jo löydettyjä tuloksia ja toimialan kontrollimuuttujan lisääminen vaikutti yhteiskuntavastuun kokonaisindeksin ja kannattavuuden väliseen suhteeseen.

4.2.4 Yhteiskuntavastuun vaikutus yrityksen kannattavuuteen pidemmällä aikavälillä

Aiemmissa yhteiskuntavastuun tutkimuksissa on havaittu, että yhteiskuntavastuun negatiivinen vaikutus yrityksen kannattavuuteen voi olla lyhytaikainen ja esiintyä vain tietyn ajanjakson ajan. Investointi yhteiskuntavastuuseen voi näin ollen vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen negatiivisesti lyhyellä aikavälillä ja näkyä taloudellisen suorituskyvyn paranemisena vasta myöhemmin. (López, Garcia & Rodriguez 2007; Maknin, Francoeurin & Bellavancen 2009).

Johtuen aiemmissa tutkimuksissa havaitusta ilmiöstä, tässä luvussa käydään läpi yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen 20 regressiomallin avulla, joissa selitettävän ja selitettävien muuttujien välillä on vuoden ero. Koko pääoman tuottoasteen ja oman pääoman tuottoasteen muuttujat koostuvat aineistosta, joka on kerätty vuosilta 2014–2017, ja yhteiskuntavastuun indeksit aineistosta, joka on kerätty vuosilta 2013–2016. Myös kontrollimuuttujat (yrityksen koko ja riski) on kerätty vuosilta 2013–2016. Näin ollen aineisto sisältää 128 havaintoa. Taulukossa 11 on esitetty tässä luvussa käytetyn aineiston havaintomatriisi ja taulukossa 12 korrelaatiomatriisi. Taulukosta 12 nähdään, että aineistossa ei ole voimakasta multikollineaarisuutta selittävien muuttujien kesken.

Taulukko 11. Havaintomatriisi

Muuttuja	Selite	n	Keski- arvo	Keski- hajonta	Min	Max
ROA	Koko pääoman tuottoaste (%)	128	7,59	6,33	-7,20	29,60
ROE	Oman pääoman tuottoaste (%)	128	11,53	12,08	-22,38	41,70
ykva	Yhteiskuntavastuun kokonaisindeksi	128	61,86	6,00	45,50	74,00
ykyh	Yhteisövastuuindeksi	128	59,27	7,91	43,00	78,00
ykhe	Henkilöstövastuuindeksi	128	66,29	8,38	46,00	85,00
ykym	Ympäristövastuuindeksi	128	62,11	8,64	25,00	80,00
ykha	Hyvän hallintotavan vastuuindeksi	128	59,75	5,53	45,00	71,00
koko	Liikevaihto (M€)	128	794,15	3999,04	273,20	23641,00
riski	Velan määrä suhteessa taseen loppusummaan (%)	128	58,36	12,03	26,10	90,28
	<i>Toimialat:</i>					
	Kulutustavarat ja välttämättömyyshyödykkeet	72				
	Materiaalit ja teollisuustuotteet	44				
	Teknologia ja tietoliikenne	12				

Taulukko 12. Korrelaatiomatriisi 2

	ROA	ROE	ykva	ykyh	ykhe	ykym	ykha	koko	riski
ROA	1,000								
ROE	0,875**	1,000							
ykva	-0,051	-0,173	1,000						
ykyh	-0,087	-0,176*	0,868**	1,000					
ykhe	-0,074	-0,189*	0,805**	0,756**	1,000				
ykym	0,078	-0,010	0,818**	0,580**	0,416**	1,000			
ykha	-0,125	-0,225*	0,596**	0,287**	0,253**	0,518**	1,000		
koko	-0,122	-0,068	0,209*	0,044	0,188*	0,240**	0,200*	1,000	
riski	-0,331**	-0,045	-0,318**	-0,322**	-0,270**	-0,264**	-0,115	-0,062	1,000

Selittävien muuttujien vuoden viivettä on kuvattu malleissa -1 alaviitteellä. Luvussa tutkitaan ensin yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen ja oman pääoman tuottoasteeseen ilman kontrollimuuttujien vaikutusta. Malleissa regressioyhtälö saa muodon:

Mallit 31-35:

$$(12) \quad ROA = A + \beta_1 yk + \beta_2 aika + \beta_3 ROA(-1) + \varepsilon$$

Mallit 36-40:

$$(13) \quad ROE = A + \beta_1 yk + \beta_2 aika + \beta_3 ROE(-1) + \varepsilon$$

jossa

$yk = ykva$ mallissa 31 ja 36

$yk = ykyh$ mallissa 32 ja 37

$yk = ykhe$ mallissa 33 ja 38

$yk = ykym$ mallissa 34 ja 39

$yk = ykha$ mallissa 35 ja 40

ε = virhetermi

Taulukossa 13 on esitetty regressiomallien 31–40 tulokset. Malleissa on estimoitu yhteiskuntavastuun ja sen osa-alueiden vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen ja oman pääoman tuottoasteeseen vuoden viiveellä. Taulukosta 13 voidaan nähdä, että yhteiskuntavastuun kokonaisindeksillä tai sen osa-tekijöillä ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen tai oman pääoman tuottoasteeseen.

Taulukko 13. Regressiomallien 31–40 tulokset

Muuttujat	Malli	Malli	Malli	Malli	Malli	Malli	Malli	Malli	Malli	Malli
	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
	ROA	ROA	ROA	ROA	ROA	ROE	ROE	ROE	ROE	ROE
	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin	Ker-roin
Vakio	1,157	1,165	1,809	-0,629	2,150	6,132	3,758	7,236	-0,567	9,762
ykva-1	-0,010					-0,079				
ykyh-1		-0,010					-0,041			
ykh-1			-0,018					-0,085		
ykym-1				0,021					0,033	
ykha-1					-0,027					-0,145
F-testi	46,721 **	46,738 **	46,831 **	46,861 **	46,812 **	28,190 **	28,120 **	28,410 **	28,099 **	28,443 **
N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,658	0,658	0,659	0,659	0,659	0,534	0,533	0,536	0,533	0,536

Seuraavissa 10 mallissa estimoidaan yhteiskuntavastuun, yhteisövastuun, henkilöstövastuun, ympäristövastuun ja hyvän hallintotavan vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen ja oman pääoman tuottoasteeseen vuoden viiveellä niin, että yrityksen koko, riskisyys ja toimiala ovat kontrollimuuttujina. Taulukossa 14 on esitetty regressiomallien 41–50 tulokset. Malleissa regressioyhtälö saa muodon:

Mallit 41–45:

$$(14) \quad ROA = A + \beta_1 yk + \beta_2 koko + \beta_3 riski + \beta_4 toim + \varepsilon$$

Mallit 46–50:

$$(15) \quad ROE = A + \beta_1 yk + \beta_2 koko + \beta_3 riski + \beta_4 toim + \varepsilon$$

jossa

$yk = ykva$ mallissa 41 ja 46

$yk = ykyh$ mallissa 42 ja 47

$yk = ykhe$ mallissa 43 ja 48

$yk = ykym$ mallissa 44 ja 49

$yk = ykha$ mallissa 45 ja 50

ε = virhetermi

Taulukko 14. Regressiomallien 41–50 tulokset

Muuttujat	Malli 41	Malli 42	Malli 43	Malli 44	Malli 45	Malli 46	Malli 47	Malli 48	Malli 49	Malli 50
	ROA	ROA	ROA	ROA	ROA	ROE	ROE	ROE	ROE	ROE
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	4,845	6,361*	5,577*	1,251	4,883	13,072	11,168	13,474 *	1,223	15,556
ykva-1	-0,020					-0,137				
ykyh-1		-0,039					-0,100			
ykhe-1			-0,027					-0,123		
ykym-1				0,037					0,046	
ykha-1					-0,024					-0,198
koko-1	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	0,000	0,000	0,000	-0,000	0,000
riski-1	-0,037	- 0,043 ⁺	- 0,039 ⁺	-0,030	-0,035	-0,044	-0,046	-0,046	-0,024	-0,033
toimiala	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu
F-testi	23,548 **	23,743 **	23,644 **	23,733 **	23,554 **	14,728 **	14,736 **	14,897 **	14,573 **	14,883 **
N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,655	0,657	0,656	0,657	0,655	0,536	0,536	0,539	0,533	0,539

Taulukosta 14 nähdään, ettei yhteiskuntavastuulla tai sen yhdelläkään osatekijällä ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta kannattavuuden tunnuslukuihin. Tutkimuksen aiemmissa luvuissa havaittiin, että ympäristövastuulla on tilastollisesti merkitsevä negatiivinen vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen. Vaikka taulukon 14 tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä, on mielenkiintoista huomata, että ympäristövastuun regressiokerroin on muuttunut positiiviseksi, kun selitettävän ja selitettävien muuttujien välillä on vuoden ero.

4.2.5 Yhteenveto

Tutkimuksessa testattiin yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen koko pääoman tuottoasteen ja oman pääoman tuottoasteeseen avulla. Tutkimuksessa testattiin yhteiskuntavastuun vaikutusta kannattavuutta ensin ilman toimialan vaikutusta ja sen jälkeen lisäämällä malliin toimialan kontrollimuuttuja. Lisäksi yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen tutkittiin regressiomallien avulla, joissa selitettävän ja selitettävien muuttujien välillä oli vuoden ero.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että yhteiskuntavastuun vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen on voimakkaampaa kuin vaikutus koko pääoman tuottoasteeseen. Ympäristövastuulla havaittiin olevan pieni negatiivinen vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen. Lisäksi yhteiskuntavastuun kokonaisindeksillä havaittiin olevan negatiivinen vaikutus oman pääoman tuottoasteeseen kun malliin lisättiin toimialan kontrollimuuttuja.

Yhteiskuntavastuun kokonaisindeksillä ja yhteisövastuulla havaittiin olevan tilastollisesti merkitsevä negatiivinen vaikutus vaihteluihin koko pääoman tuottoasteessa kun malliin lisättiin toimialan kontrollimuuttuja. Vaikutus oli kuitenkin pienempi kuin oman pääoman tuottoasteen malleissa. Lisäksi malleissa havaittiin autokorrelaatiota, mikä voi vaikuttaa mallien kertoimien tilastolliseen merkitsevyyteen. Sen sijaan yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välillä ei löydetty yhteyttä, kun suhdetta tutkittiin pidemmällä aikavälillä.

Mallit 1–50 eivät antaneet viitteitä siitä, että yhteiskuntavastuun vaikutus yrityksen kannattavuuteen olisi positiivista, ja näin ollen tutkimustulokset eivät tue tutkimuksen hypoteesia. Tästä syystä tutkimushypoteesi H1 ”*Yhteiskuntavastuu vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen positiivisesti*” hylätään.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Yhteenveto tutkimuksesta ja tuloksista

Tutkielman tavoitteena oli tutkia yrityksen yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta ja erityisesti sitä, miten vastuullisesti toimiminen vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen. Tutkimuksessa etsittiin vastausta kahteen tutkimuskysymykseen. Ensinnäkin haluttiin löytää vastaus kysymykseen siitä, ennustaako yhteiskuntavastuu taloudellista suorituskkyä. Jatkokysymyksenä oli, minkä merkinen yhteys on, jos muuttujien välillä havaitaan suhde.

Tutkielman toisessa luvussa käsiteltiin yhteiskuntavastuun tutkimukseen liittyviä keskeisiä ongelmia ja aiheita. Luvussa käsiteltiin esimerkiksi yhteiskuntavastuun käsitettä, mittaamista ja raportointia sekä sidosryhmäteoriaa. Lisäksi toisessa luvussa syvennettiin tarkemmin yhteiskuntavastuun aiempaan tutkimukseen ja tutkimustuloksiin sekä arvioitiin aiempaa tutkimuskirjallisuutta tässä tehtyyn tutkimukseen nähden.

Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välistä suhdetta on tutkittu pitkään jo 1970-luvulta lähtien (Margolis & Walsh 2003). Yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välinen suhde on herättänyt paljon keskustelua ja eriäviä mielipiteitä alan kirjallisuudessa. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu sekä positiivisia, negatiivisia että neutraaleja suhteita yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskkyyn välillä. Vaikka tutkimustulokset ovat olleet ristiriitaisia, useimmissa tutkimuksissa on kuitenkin havaittu positiivinen yhteys yhteiskuntavastuun ja yrityksen kannattavuuden välillä. Vaikutus on ollut kuitenkin pientä ja näyttöä ei ole pidetty tarpeeksi riittävänä, jotta siitä olisi voitu vetää yleistäviä johtopäätöksiä. (Allouche & Laroche 2005; Margolis, Elfen & Walsh 2007; Simpson & Kohers 2002; Waddock & Graves 1997; Wang, Dou ja Jia 2016.)

Lisäksi monissa tutkimuksissa yhteiskuntavastuun aihetta on tarkasteltu kriittisesti. Esimerkiksi yhteiskuntavastuun määritelmästä ja luonteesta ei ole päästy yhteisymmärrykseen ja yhteiskuntavastuun käsitettä on pidetty liian hajanaisena ja epämääräisenä. Yhteiskuntavastuusta on olemassa useita määritelmiä, eikä sen käsite ole

yksiselitteinen. (Dahlsrud 2008.) Nyt käsillä olevassa tutkimuksessa yhteiskuntavastuun käsite määritettiin Elkintonin (1994) kolmoistilinpäätösmallin avulla, jossa yhteiskuntavastuu on jaettu kolmeen ulottuvuuteen; taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristölliseen ulottuvuuteen.

Kritiikkiä on saanut myös yhtenäisen teorian puuttuminen sekä yhteiskuntavastuun mittaamisen haasteet. Yhtenä syynä yhteiskuntavastuun tutkimustulosten ristiriitaisuuteen pidetään juurikin mittaamiseen liittyviä haasteita ja ongelmia. Yhteiskuntavastuun käsite on moniulotteinen ja näin ollen haastavaa mitata. Lisäksi yhteiskuntavastuusta raportointi ei ole yhtenäistä tai standardisoitua, mikä vaikeuttaa yritysten vertailtavuutta keskenään sekä ylipäättään vastuullisuuden totuudenmukaista arviointia. (Ahamed, Almsafir & Al-Smadi 2014, 128; Gray, Kouhy & Lavers 1995, 47; Ullmann 1985, 540.)

Kuten monissa aiemmissa yhteiskuntavastuun tutkimuksissa, myös tässäkin tutkimuksessa hyödynnettiin sidosryhmäteoriaa. Sidosryhmät vaikuttavat oleellisesti yritysten toimintaan ja päätöksiin, minkä vuoksi sidosryhmäteoria on paljon käytetty lähestymistapa yhteiskuntavastuun tutkimuksessa. Organisaatiot ovat kytköksissä eri sidosryhmiin ja yhtiön menestys voi riippua johtajien kyvystä luoda arvoa kaikille sidosryhmille sen sijaan, että se huomioisi ainoastaan osakkeenomistajat. Teorian mukaan yrityksen menestys on yhteydessä siihen, miten hyvin yritys onnistuu tyydyttämään sidosryhmiensä tarpeet. (Ahamed, Almsafir & AlSmadi 2014, 126; Hörisch, Freeman & Schaltegger 2014, 328; Sweeney & Coughlan 2008, 114; Van der Laan, Van Ees & Van Witteloostuijn 2008, 300.)

Tutkielman kolmannessa luvussa käytiin läpi tutkimuksen toteuttaminen ja neljännessä luvussa tutkimuksen keskeiset tulokset. Tutkimus toteutettiin estimoimalla yhteensä 50 regressiomallia. Malleissa 1–10 testattiin yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen ja malleissa 11–20 yhteiskuntavastuun vaikutusta oman pääoman tuottoasteeseen. Malleissa 21–30 estimoitiin toimialan vaikutusta yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliseen suhteeseen ja malleissa 30–50 yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen niin, että selitettävän ja selittävien muuttujien välillä oli vuoden ero. Kontrollimuuttujina olivat yrityksen koko ja riski.

Malleissa 1–10 testattiin yhteiskuntavastuun vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen ensin ilman kontrollimuuttujien vaikutusta ja sen jälkeen lisäämällä malliin riskin ja yrityksen koon muuttujat. Mallien perusteella voidaan todeta, että yhteiskuntavastuulla ei ole vaikutusta koko pääoman tuottoasteeseen.

Malleissa 11–20 yhteiskuntavastuun osa-alueista ympäristövastuulla oli negatiivinen yhteys yrityksen kannattavuuteen, mutta vaikutus oli pientä. Sen sijaan yhteiskuntavastuun kokonaisindeksillä, yhteisvastuulla, henkilöstövastuulla ja hyvällä hallintotavalla ei ollut tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevää vaikutusta yrityksen kannattavuuteen. Näin ollen voidaan olettaa, että yhteiskuntavastuun eri osa-alueilla voi olla toisistaan eroavia vaikutuksia yrityksen kannattavuuteen.

Kun malleihin lisättiin toimialan kontrollimuuttuja, yhteiskuntavastuun kokonaisindeksillä havaittiin olevan tilastollisesti merkitsevä negatiivinen yhteys sekä koko pääoman tuottoasteeseen että oman pääoman tuottoasteeseen. Lisäksi tulosten mukaan ympäristövastuu vaikuttaa vaihteluihin oman pääoman tuottoasteessa ja yhteisövastuu vaihteluihin koko pääoman tuottoasteessa. Tuloksia koko pääoman tuottoasteen malleissa on kuitenkin syytä tarkastella kriittisesti, sillä malleissa havaittiin autokorrelaatiota.

Malleissa 31–50 tutkittiin yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen pidemmällä ajanjaksolla. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että yhteiskuntavastuun positiivinen vaikutus yrityksen taloudelliseen suoriutskykyyn voi näkyä vasta jonkin ajan kuluttua, minkä vuoksi malleja testattiin myös vuoden viiveellä. Tutkimustuloksissa ei kuitenkaan havaittu yhdenkään yhteiskuntavastuun osa-alueen selittävän yrityksen koko pääoman tai oman pääoman tuottoasteeseen vaihtelua. Vaikka tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, oli mielenkiintoista huomata, että ympäristövastuun regressiokerroin muuttui positiiviseksi, kun selitettävän ja selitettävien muuttujien välillä oli vuoden ero.

Tutkimustuloksille voidaan löytää useita selittäviä syitä. Ensinnäkin käytetyt yhteiskuntavastuun mittarit voivat vaikuttaa tutkimustuloksiin. Yhteiskuntavastuun mittaamiseen ei ole yhtä ainutta yleisesti hyväksyttyä tapaa tai menetelmää, minkä vuoksi tulokset voivat olla erilaisia hyödynnettäessä eri menetelmiä. (Galant & Cadez 2017,

676–677.) Toiseksi aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että yhteiskuntavastuun ja taloudellisen suorituskyvyn väliseen suhteeseen voivat vaikuttaa useat eri tekijät ja, että yhteiskuntavastuu voi vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen vain välillisesti. Lisäksi aiempien tutkimuksen mukaan yhteiskuntavastuu voi vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen negatiivisesti vain hetkellisesti ja kääntyä positiiviseksi pidemmällä ajanjaksolla. Näin ollen pidentämällä tutkittavaa ajanjaksoa voidaan vaikuttaa tutkimustulosten luonteeseen. (López, Garcia ja Rodriguez 2007; Maknin, Francoeurin ja Bellavancen 2009; Saeidi, Sofian, Saeidi, Saeidi & Saeidi 2015.)

Yhtenä syynä vähäiseen tai neutraaliin vaikutukseen voi olla myös yhteiskuntavastuun liian monimuotoinen olemus. Positiivisen suhteen löytämättömyyttä on perusteltu esimerkiksi sillä, että yrityksen ja yhteiskunnan asema on niin monimutkainen, että yksinkertaista ja suoraa suhdetta yhteiskuntavastuullisuuden ja taloudellisen suorituskyvyn välillä ei ole olemassa. (Simpson ja Kohers 2002, 101–102.)

Tämän tutkielman tulokset lisäävät ymmärrystä yhteiskuntavastuun vaikutuksesta yrityksen kannattavuuteen erityisesti suomalaisissa pörssiyhtiöissä. Suurin osa aiemmista tutkimuksista on tutkinut aihetta yhdysvaltalaisissa yrityksissä, ja vaikka aiempia tutkimuksia löytyy myös eurooppalaisista yrityksistä, tutkimusta pelkästään suomalaisista yhtiöistä on vaikea löytää. Lisäksi tutkielma lisää yhteiskuntavastuuseen liittyvän aihepiirin tuntemusta ja yhteiskuntavastuun monimuotoisen käsitteen ja luonteen ymmärrystä.

5.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tässä tutkimuksessa on nojattu useaan oletukseen. Oletukset perustuvat suurimmaksi osaksi aiempiin tutkimuksiin. Tutkimuksessa tehdyt oletukset liittyvät yrityksen yhteiskuntavastuuseen ja sen mittaamiseen. Tutkimuksessa on esimerkiksi oletettu, että yrityksen yhteiskuntavastuuta on mahdollista mitata ja että yhteiskuntavastuun indeksit ovat luotettavia. Lisäksi tutkimuksessa on oletettu, että yhteiskuntavastuun indeksit antavat oikean ja riittävän kuvan yrityksen vastuullisuudesta. Lisäksi tutkimuksessa ei ole huomioitu muita kuin yhteiskuntavastuuindeksien antamaa kuvaa yritysten

vastuullisuudesta eikä tutkimuksessa ole välttämättä huomioitu kaikkia yhteiskuntavastuun ja yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Tutkimuksessa tehtyjen oletusten lisäksi tutkimusta ja sen tuloksia voi rajoittaa otoksen koko. Otoksen kokoon vaikutti vastuullisuustietojen saaminen CSRHub-tietokannasta. Otoksena oli 32 suomalaista pörssiyhtiötä, joista jokaisesta kerättiin tiedot viideltä vuodelta. Tulokset eivät ole näin ollen yleistettävissä koskemaan yritysten yhteiskuntavastuun vaikutusta kannattavuuteen yleisellä tasolla, vaan tutkimustulokset antavat vain viitteitä vastuullisuuden vaikutuksesta suomalaisissa yhtiöissä.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia. Validiteetti pyrkii kuvaamaan tutkimuksen pätevyyttä. Validiteetilla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että valittu mittari mittaa juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Validi tutkimus mittaa sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää. Tutkimuksen validiteettia voidaan arvioida esimerkiksi sen perusteella, miten hyvin tutkimuksen menetelmät sopivat tutkimuskysymyksiin. Tutkimusmenetelmän tulee olla sopiva tutkimuksen luonnetta ajatellen, jotta tutkimus olisi validi. (Heikkilä 2008, 186.)

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta ja luotettavuutta. Mittauksen suuri reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että usealla eri mittauskerralla on mahdollista saada samankaltaisia tuloksia ja että tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Esimerkiksi, jos samankaltaisissa olosuhteissa saadaan samanlaisia tuloksia usealta eri mittauskerralta samasta tai samantapaisesta aineistosta, tutkimusta voidaan pitää reliaabelina. (Heikkilä 2008, 187.)

Validiteetin osalta voidaan pohtia, mittaavatko valitut yhteiskuntavastuun indeksit yrityksen vastuullisuutta ja voidaanko niiden perusteella tehdä johtopäätöksiä yritysten luonteesta ja vastuullisuudesta. Aiemmissa tutkimuksissa on kritisoitu sitä, että yrityksen vastuullisuutta olisi ylipäättään mahdollista mitata, kyseiseen tietoon olisi mahdollista päästä käsiksi tai, että saatu tieto olisi luotettavaa (Margolis ja Walshin 2003, 10). Lisäksi voidaan pohtia, mittaavatko yrityksen koko pääoman tuottoaste ja oman pääoman tuottoaste yrityksen kannattavuutta, ja kertovatko kyseiset tunnusluvut tarpeeksi yrityksen tilasta.

Tässä tutkimuksessa on käytetty CSRHub-tietokannan laatimia indeksejä. Tietokanta on yksi maailman suurimmista ja kattavammista yhteiskuntavastuun tietokannoista (About CSRHub.) Lisäksi luokituslaitosten laatimat indeksit ovat käytetyin yhteiskuntavastuun mittaamisen lähestymistapa (Rahdari & Rostamy 2015, 758–759.) Sekä yhteiskuntavastuun että taloudellisen suorituskyvyn mittaamiseen valitut mittarit perustuvat aiemmissa tutkimuksissa käytettyihin mittareihin ja muuttujiin. Esimerkiksi koko pääoman tuottoaste ja oman pääoman tuottoaste olivat käytetyimpiä yrityksen kannattavuuden tunnuslukuja aiemmassa kirjallisuudessa (mm. Prestonin & O'bannonin 1997; Maknin ym. 2009; Aras ym. 2010). Lisäksi tutkimuksessa käytetyt kontrollimuuttujat (yrityksen koko, toimiala ja riski) esiintyivät useasti aiemmissa tutkimuksissa (esimerkiksi Allouche ja Laroche 2005). Näin ollen voidaan todeta, että tutkimuksen validiteetti on melko hyvä.

Tutkimuksen reliabiliteettia voidaan pohtia sitä kautta, onko tutkimus toistettavissa ja onko toistettavissa tutkimuksissa mahdollista saada samanlaisia tutkimustuloksia. Tutkimusaineisto on julkinen ja näin ollen tutkimus on altis tutkijan subjektiivisuudelle vain vähän. Kannattavuuden tunnusluvut on laskettu yritysten tilinpäätöstiedoista ja yhteiskuntavastuun indeksit on saatu CSRHub-tietokannasta. Näin ollen tutkija ei ole päässyt vaikuttamaan esimerkiksi yhteiskuntavastuun mittaamiseen.

Kannattavuutta on mitattu sekä kokopääoman tuottoasteen, että oman pääoman tuottoasteen avulla. Tulokset ovat olleet samankaltaisia suurimmassa osassa malleista riippumatta siitä, onko mallissa testattu yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen koko pääoman tuottoasteeseen vai oman pääoman tuottoasteeseen. Kontrollimuuttujista yrityksen toimialan osalta voidaan pohtia, onko toimialaluokitus reliaabeli ja vaikuttaako toimialojen jako tutkimuksen toistettavuuteen. Tutkimuksessa on kuitenkin esitetty läpinäkyvästi, miten käytettyihin toimialaluokituksiin on päädytty ja näin ollen tutkimuksen reliabiliteettia voidaan pitää melko hyvänä.

Tutkimus on tehty tilasto-ohjelmalla käyttäen regressioanalyysiä. Tutkimus on näin ollen toistettavissa millä tahansa tilasto-ohjelmalla. Lisäksi tutkimuksessa käytetty aineisto on julkisesti saatavilla, jolloin tutkimus on mahdollista toistaa samalla aineistolla. Tutkimuksessa on myös esitetty läpinäkyvästi, miten aineistoa on muokattu ja miten

aineistoa koskeviin päätöksiin on päädytty. Lisäksi tutkimusaineisto on tarkistettu useaan otteeseen.

5.3 Mahdolliset jatkotutkimuskysymykset

Koska tässä tutkielmassa tutkittiin ainoastaan yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen, yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla tutkia lisäksi kannattavuuden vaikutusta yrityksen vastuullisuuteen. Mielenkiintoista olisi tutkia, johtaako yhteiskuntavastuu parantuneeseen taloudelliseen suoriutskykyyn vai onko kannattavammilla yrityksillä enemmän resursseja toimia vastuullisemmin. Osassa aiemmista tutkimuksista on havaittu myös yhtäaikaista ja molemminpuolista vaikutusta, minkä vuoksi myös suhteen kausaalisuus olisi kiinnostava jatkotutkimusaihe.

Lisäksi tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia yhteiskuntavastuun vaikutusta yrityksen kannattavuuteen pidemmällä ajanjaksolla. Kuten aiemmin on tullut ilmi, yhteiskuntavastuu voi vaikuttaa yrityksen taloudelliseen suoriutskykyyn negatiivisesti lyhyen ajanjakson ajan, minkä jälkeen vaikutus voi muuttua positiiviseksi. Jatkotutkimusaiheena voitaisiin selvittää, muuttuuko negatiivinen vaikutus positiiviseksi pidemmällä ajanjaksolla. Lisäksi tulevaisuudessa tutkimus voitaisiin tehdä suuremmalla otoskoolla hyödyntäen samaa aineistoa. Tässä tutkielmassa otoksen kokoon vaikutti vastuullisuustietojen saatavuus CSRHub-tietokannasta. Tutkimus voitaisiin toistaa eri ajanjaksolla sitten, kun tietokantaan on päivitetty useamman suomalaisten yrityksen vastuullisuustiedot.

Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla myös tutkia, minkä tekijöiden kautta yhteiskuntavastuu vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen. Kuten aiemmin on mainittu, yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden väliseen suhteeseen voivat vaikuttaa useat eri tekijät eikä yhteiskuntavastuun ja kannattavuuden välinen suhde ole välttämättä välitön. Aiemmissa tutkimuksissa on esimerkiksi havaittu, että yhteiskuntavastuu voi parantaa yrityksen taloudellisista suoriutskykyä maineen, asiakastytyväsyyden tai kilpailuedun kautta (Orlitzky ym. 2003; Saeidi ym. 2015).

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus:

- Ahamed, W. S. W., Almsafir, M. K., & Al-Smadi, A. W. 2014. Does corporate social responsibility lead to improve in firm financial performance? Evidence from Malaysia. *International Journal of Economics and Finance*, 6(3), 126.
- Aldag, R. J., & Bartol, K. M. K. M. 1978. Empirical studies of corporate social performance and policy: A survey of problems and results. *Research in Corporate Social Performance and Policy*, 1: 165–199.
- Allouche, J., & Laroche, P. 2005. A meta-analytical investigation of the relationship between corporate social and financial performance. *Revue de gestion des ressources humaines*, (57), 18.
- Aras, G., Aybars, A., & Kutlu, O. 2010. Managing corporate performance: Investigating the relationship between corporate social responsibility and financial performance in emerging markets. *International Journal of productivity and Performance management*, 59(3), 229-254.
- Bowen, H. R. 1953. *Social Responsibility of the Businessman*. New York: Harper and Row.
- Bragdon, J. H., & Marlin, J. A. 1972. Is Pollution Profitable. *Risk management*, 19(4), 9-18.
- Callan, S. J., & Thomas, J. M. 2009. Corporate financial performance and corporate social performance: an update and reinvestigation. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(2), 61-78.
- Campopiano, G., & De Massis, A. 2015. Corporate social responsibility reporting: A content analysis in family and non-family firms. *Journal of Business Ethics*, 129(3), 511-534.
- Carroll, A. B. 2008. A history of corporate social responsibility: Concepts and practices. *The Oxford handbook of corporate social responsibility*, 19-46.
- Carroll, A. B. 1979. A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of management review*, 4(4), 497-505.
- Chatterji, A., & Levine, D. 2006. Breaking down the wall of codes: Evaluating non-financial performance measurement. *California Management Review*, 48(2), 29-51.
- Chatterji, A. K., Levine, D. I., & Toffel, M. W. 2009. How well do social ratings actually measure corporate social responsibility?. *Journal of Economics & Management Strategy*, 18(1), 125-169.

- Clarkson, M. E. 1995. A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of management review*, 20(1), 92-117.
- Dahlsrud, A. 2008. How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate social responsibility and environmental management*, 15(1), 1-13.
- Davis, K. 1960. Can business afford to ignore social responsibilities?. *California management review*, 2(3), 70-76.
- Donaldson, T., & Preston, L. E. 1995. The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of management Review*, 20(1), 65-91.
- Eells, R. S. F., & Walton, C. C. 1969. *Conceptual foundations of business*. RD Irwin.
- Elkington, J., 1994. Towards the sustainable corporation: win-win-win business strategies for sustainable development. *California Management Review* 36 (2), 90-100.
- Epstein, E. M. 1987. The corporate social policy process: Beyond business ethics, corporate social responsibility, and corporate social responsiveness. *California management review*, 29(3), 99-114.
- Epstein, M. J., & Buhovac, A. R. 2014. *Making sustainability work: Best practices in managing and measuring corporate social, environmental, and economic impacts*. Berrett-Koehler Publishers.
- Frederick, W. C. 1960. The growing concern over business responsibility. *California management review*, 2(4), 54-61.
- Galant, A., & Cadez, S. 2017. Corporate social responsibility and financial performance relationship: a review of measurement approaches. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 30(1), 676-693.
- Garriga, E., & Melé, D. 2004. Corporate social responsibility theories: Mapping the territory. *Journal of business ethics*, 53(1-2), 51-71.
- Gimenez, C., Sierra, V., & Rodon, J. 2012. Sustainable operations: Their impact on the triple bottom line. *International Journal of Production Economics*, 140(1), 149-159.
- Gray, R., Kouhy, R., & Lavers, S. 1995. Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 8(2), 47-77.
- Griffin, J. J., & Mahon, J. F. 1997. The corporate social performance and corporate financial performance debate: Twenty-five years of incomparable research. *Business & society*, 36(1), 5-31.

- Hąbek, P., & Wolniak, R. 2016. Assessing the quality of corporate social responsibility reports: the case of reporting practices in selected European Union member states. *Quality & Quantity*, 50(1), 399-420.
- Hall, T. J. 2011. The triple bottom line: what is it and how does it work?. *Indiana business review*, 86(1), 4.
- Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus*. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Holopainen, M., & Pulkkinen, P. 2012. *Tilastolliset menetelmät*. 5.-7. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Hörisch, J., Freeman, R. E., & Schaltegger, S. 2014. Applying stakeholder theory in sustainability management: Links, similarities, dissimilarities, and a conceptual framework. *Organization & Environment*, 27(4), 328-346.
- Ioannou, I., & Serafeim, G. 2017. The consequences of mandatory corporate sustainability reporting.
- Jones, T. M. 1980. Corporate social responsibility revisited, redefined. *California management review*, 22(3), 59-67.
- Konrad, A., Steurer, R., Langer, M. E., & Martinuzzi, A. 2006. Empirical findings on business–society relations in Europe. *Journal of Business Ethics*, 63(1), 89-105.
- Kotler, P., & Lee, N. 2008. *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. John Wiley & Sons.
- Lin, W. L., Ho, J. A., Ng, S. I., & Lee, C. 2017. *Impact of Positive and Negative Corporate Social Responsibility on Corporate Financial Performance and Idiosyncratic Risk*.
- Linnenluecke, M. K., Russell, S. V., & Griffiths, A. 2009. Subcultures and sustainability practices: The impact on understanding corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 18(7), 432-452.
- López, M. V., Garcia, A., & Rodriguez, L. (2007). Sustainable development and corporate performance: A study based on the Dow Jones sustainability index. *Journal of Business Ethics*, 75(3), 285-300.
- Makni, R., Francoeur, C., & Bellavance, F. 2009. Causality between corporate social performance and financial performance: Evidence from Canadian firms. *Journal of Business Ethics*, 89(3), 409.
- Matten, D., & Crane, A. 2005. Corporate citizenship: Toward an extended theoretical conceptualization. *Academy of Management review*, 30(1), 166-179.
- Mattingly, J. E., & Berman, S. L. 2006. Measurement of corporate social action: Discovering taxonomy in the Kinder Lydenburg Domini ratings data. *Business & Society*, 45(1), 20-46.

- Margolis, J.D., Elfenbein, H.A., & Walsh, J.P. 2007. Does it pay to be good? A meta-analysis and redirection of research on the relationship between corporate social and financial performance. *Ann Arbor*, 1001, 48109-1234.
- Margolis, J. D., & Walsh, J. P. 2003. Misery loves companies: Rethinking social initiatives by business. *Administrative science quarterly*, 48(2), 268-305.
- Metsämuuronen, J. 2001. *Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä*. Helsinki: International Methelp Ky.
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. 1997. Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of management review*, 22(4), 853-886.
- Montiel, I., & Delgado-Ceballos, J. 2014. Defining and measuring corporate sustainability: Are we there yet?. *Organization & Environment*, 27(2), 113-139.
- Murphy, P. E. 1978. An evolution: Corporate social responsiveness. *University of Michigan Business Review*, 6(30), 19-25.
- Norman, W., & MacDonald, C. 2004. Getting to the bottom of “triple bottom line”. *Business Ethics Quarterly*, 14(2), 243-262.
- Orlitzky, M., Schmidt, F. L., & Rynes, S.L. 2003. Corporate social and financial performance: A meta-analysis. *Organization studies*, 24(3), 403-441.
- Preston, L. E., & O'bannon, D. P. 1997. The corporate social-financial performance relationship: A typology and analysis. *Business & Society*, 36(4), 419-429.
- Rahdari, A. H., & Rostamy, A. A. A. 2015. Designing a general set of sustainability indicators at the corporate level. *Journal of Cleaner Production*, 108, 757-771.
- Saeidi, S. P., Sofian, S., Saeidi, P., Saeidi, S. P., & Saaeidi, S. A. 2015. How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? The mediating role of competitive advantage, reputation, and customer satisfaction. *Journal of Business Research*, 68(2), 341-350.
- Salminen, A. 2011. *Mikä kirjallisuuskatsaus. Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja, 62.
- Schwartz, M. S., & Carroll, A. B. 2003. Corporate social responsibility: A three-domain approach. *Business ethics quarterly*, 13(4), 503-530.
- Sethi, S. P. 1975. Dimensions of corporate social performance: An analytical framework. *California management review*, 17(3), 58-64.
- Simpson, W. G., & Kohers, T. 2002. The link between corporate social and financial performance: Evidence from the banking industry. *Journal of business ethics*, 35(2), 97-109.

- Sweeney, L., & Coughlan, J. 2008. Do different industries report corporate social responsibility differently? An investigation through the lens of stakeholder theory. *Journal of Marketing Communications*, 14(2), 113-124.
- Tsoutsoura, M. (2004). *Corporate social responsibility and financial performance*.
- Ullmann, A. A. 1985. Data in search of a theory: A critical examination of the relationships among social performance, social disclosure, and economic performance of US firms. *Academy of management review*, 10(3), 540-557.
- Van der Laan, G., Van Ees, H., & Van Witteloostuijn, A. 2008. Corporate social and financial performance: An extended stakeholder theory, and empirical test with accounting measures. *Journal of Business Ethics*, 79(3), 299-310.
- Valli, R. 2015. *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Waddock, S. A., & Graves, S. B. 1997. The corporate social performance-financial performance link. *Strategic management journal*, 303-319.
- Walton, Clarence. 1974. *Conceptual Foundations of Business*, 3rd edn. Homewood, Ill.: Richard D. Irwin, Inc.
- Wang, Q., Dou, J., & Jia, S. (2016). A meta-analytic review of corporate social responsibility and corporate financial performance: The moderating effect of contextual factors. *Business & Society*, 55(8), 1083-1121.
- Zhao, X., & Murrell, A. J. 2016. Revisiting the corporate social performance-financial performance link: A replication of Waddock and Graves. *Strategic Management Journal*, 37(11), 2378-2388.

Digitaaliset lähteet:

- About CSRHub. CSRHub:n www-sivut. <<https://esg.csrhub.com/about-csrhub>> luettu 27.4.2018.
- About GRI. Global Reporting Initiativen www-sivut. <<https://www.globalreporting.org/Information/about-gri/Pages/default.aspx>> luettu 17.4.2018.
- GRI 2016. Consolidated set of gri sustainability reporting standards 2016. <<https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/>> luettu 17.4.2018.
- Kalliojärvi, T. 2017. Yritysten yhteiskuntavastuu on yhteisen arvon luontia ja kilpailukykyä. Etelä-Savon kauppakamarin www-sivu. <<http://www.eskauppakamari.fi/yritysten-yhteiskuntavastuu-on-yhteisen-arvon-luontia-ja-kilpailukyky>> luettu 4.4.2018.

Lindroos, N. 2016. Jos ei voi rahalla mitata, millä sitten? Yhteiskuntavastuun mittarit vertailussa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 36/2016. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75627/LINDROOS-jul_36_2016.pdf?sequence=1> luettu 29.3.2018.

Sajari, P. 2018. Ahtium eli entinen Talvivaara horjuu konkurssin partaalla. Helsingin sanomat 28.2.2018, Talous. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000005585731.html>> luettu 7.5.2018.

Muut lähteet:

Direktiivi 2014/95/EU. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta. Euroopan unionin virallinen lehti L 330/1. 15.11.2014.

Liite 1: Tutkimusaineiston yritykset

Ahlstrom-Munksjö Oyj

Sanoma Oyj

Alma Media Oyj

Stockmann Oyj

Amer Sports

Stora Enso Oyj

Cargotec

Tieto Oyj

Elisa Oyj

UPM-Kymmene Oyj

Finnair Oyj

Uponor Oyj

Fortum Oyj

Vaisala Oyj

Huhtamäki Oyj

Wärtsilä Oyj

Kemira Oyj

YIT Oyj

Kesko Oyj

KONE Oyj

Konecranes Oyj

Lassila & Tikanoja Oyj

Lemminkäinen Oyj

Metso Oyj

Metsä Board Oyj (M-real Oyj)

Neste Oil Oyj

Nokia Oyj

Nokian renkaat Oyj

Oriola Oyj

Orion Oyj

Outokumpu Oyj

Outotec Oyj

Liite 2: Regressiomallien 1a–10a tulokset

Muuttujat	Malli 1a ROA	Malli 2a ROA	Malli 3a ROA	Malli 4a ROA	Malli 5a ROA	Malli 6a ROA	Malli 7a ROA	Malli 8a ROA	Malli 9a ROA	Malli 10a ROA
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	15,081 *	13,436 **	11,014 **	8,911*	18,559 ⁺	7,867*	33,210 ***	28,610 ***	26,461 ***	33,697 ***
ykva	-0,128					-0,222 ⁺				
ykyh		-0,106					- 0,194* **			
ykhe			-0,058					-0,118*		
ykym				-0,027					-0,091 ⁺	
ykha					-0,189					-0,222 ⁺
koko	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000
riski	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	- 0,215* *	- 0,237* **	- 0,224* **	- 0,220* *	- 0,215* *
F-testi	2,266	2,783	0,978	0,184	3,996*	38,938 **	44,428 **	36,614 **	34,003 **	38,938 **
N	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,008	0,011	-0,000	-0,005	0,018	0,193	0,215	0,183	0,172	0,193

Liite 3: Regressiomallien 11a–20a tulokset

Muuttujat	Malli 11a ROE	Malli 12a ROE	Malli 13a ROE	Malli 14a ROE	Malli 15a ROE	Malli 16a ROE	Malli 17a ROE	Malli 18a ROE	Malli 19a ROE	Malli 20a ROE
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	36,230* **	26,297* **	25,476* **	20,341* *	42,254*	56,436* **	43,759* **	40,971* **	35,234* *	54,7344 *
ykva	- 0,418**					- 0,530**				
ykyh		-0,269*					- 0,346**			
ykhe			-0,230					-0,284*		
ykym				-0,156					-0,212 ⁺	
ykha					-0,529 ⁺					-0,559 ⁺
koko	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000
riski	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	Ei testattu	-0,222 ⁺	-0,208	-0,197	-0,187	-0,176
F-testi	5,920*	4,306*	3,687	1,504	7,638**	4,280**	3,607*	3,070*	2,122	4,114**
N	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,030	0,020	0,017	0,003	0,040	0,058	0,047	0,038	0,021	0,055

Liite 4: Regressiomallien 21a–30a tulokset

Muuttujat	Malli 21a ROA	Malli 22a ROA	Malli 23a ROA	Malli 24a ROA	Malli 25a ROA	Malli 26a ROE	Malli 27a ROE	Malli 28a ROE	Malli 29a ROE	Malli 30a ROE
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	39,871* **	36,858* **	31,335* **	27,571* **	36,065* **	65,681* **	53,908* **	48,659* **	38,569* *	61,924* *
ykva	- 0,273** *					- 0,609** *				
kykh		- 0,227** *					- 0,434** *			
ykhe			- 0,139**					- 0,337**		
ykym				-0,092 ⁺					-0,209 ⁺	
ykha					-0,240 ⁺					-0,612*
koko	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000
riski	- 0,254** *	- 0,256** *	- 0,239** *	- 0,231**	- 0,228**	-0,268*	-0,260*	-0,241 ⁺	-0,219	-0,214 ⁺
toimiala	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu
F-testi	10,986* *	11,870* *	11,870* *	8,578**	9,937**	6,113**	5,895**	5,103**	3,908**	5,732**
N	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	0,239	0,255	0,255	0,192	0,219	0,139	0,133	0,114	0,084	0,130

Liite 5: Regressiomallien 31a–40a tulokset

Muuttujat	Malli 31a ROA	Malli 32a ROA	Malli 33a ROA	Malli 34a ROA	Malli 35a ROA	Malli 36a ROE	Malli 37a ROE	Malli 38a ROE	Malli 39a ROE	Malli 40a ROE
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	11,201 *	11,730 *	11,274 *	4,062	16,157 +	33,884 ***	27,489 ***	29,573 ***	12,407	40,926 *
ykva ₋₁	-0,058 ⁺					- 0,361*				
kyyh ₋₁		-0,070					- 0,269*			
ykhe ₋₁			-0,056					- 0,272*		
ykym ₋₁				-0,057					-0,014	
ykha ₋₁					-0,143					-0,492 ⁺
F-testi	0,387	0,967	0,685	0,762	2,005	4,189*	4,036*	4,650*	0,013	6,719*
N	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128
Korjattu selitysaste (R ² korj.)	-0,005	0,000	-0,002	-0,002	0,008	0,024	0,023	0,028	-0,008	0,043

Liite 6: Regressiomallien 41a–50a tulokset

Muuttujat	Malli 41a ROA	Malli 42a ROA	Malli 43a ROA	Malli 44a ROA	Malli 45a ROA	Malli 46a ROE	Malli 47a ROE	Malli 48a ROE	Malli 49a ROE	Malli 50a ROE
	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin	Ker- roin
Vakio	32,440 ***	33,707 ***	29,417 ***	18,026 **	30,089 **	50,690 ***	45,857 ***	43,128 ***	17,281	49,783 *
ykva ₋₁	- 0,188* *					- 0,483* *				
ykyh ₋₁		- 0,199* *					- 0,400* **			
ykhe ₋₁			- 0,134* *					- 0,348* *		
yky ₋₁				0,018					-0,007	
ykha ₋₁					-0175					-0,533 ⁺
koko ₋₁	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000
riski ₋₁	- 0,212* *	- 0,226* *	- 0,207* *	- 0,179* *	- 0,191* *	-0,139	-0,151	-0,126	-0,064	-0,089
toimiala	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu	testattu
F-testi	5,447* *	6,439* *	5,480* *	4,516* *	5,271* *	2,839* *	3,157* *	2,916* *	1,432	3,063* *
N	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128
Korjattu selityssaste (R ² korj.)	0,149	0,176	0,150	0,122	0,144	0,068	0,078	0,070	0,017	0,075